

SLOVENE

Velja po pošti:
za celo leto naprej K 26.—
za pol leta " " 13.—
za četrt leta " " 6.50
za en mesec " " 2.20

V upravnishvu:
za celo leto naprej K 20.—
za pol leta " " 10.—
za četrt leta " " 5.—
za en mesec " " 1.70

Za pošilj. na dom 20 h na mesec.
Posamezne štev. 10 h.

Inserati:
Enostop. petivrst (72 mm):
za enkrat 13 h
za dvakrat 11 "
za trikrat 9 "
za več ko trikrat . . 8 "
V reklamnih noticah stane enostopna garmondvrsta à 26 h. Pri večkratnem objavljenju primeren popust.

Izhaja
vsak dan, izveniši nedelje in praznike, ob pol 6. uri popoldne.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah št. 2 (vhod iz dvorišča nad tiskarno). — Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Uredniškega telefona št. 74.

Političen list za slovenski narod

Upravišstvo je v Kopitarjevih ulicah št. 2. — Vsprejema naročnino, inserate in reklamacije.
Upraviškega telefona št. 188.

Pred zaključkom.

Dunaj, 9. jan.

Bilo je 9. decembra 1905 okoli osme ure zvečer, ko je proračunski odsek po jako burni razpravi z dvotretjinsko večino odklonil državno posojilo v znesku 59 in pol milijona kron, katere je zahteval tedanji ministrski predsednik dr. pl. Körber. Izpraznil je bil blagajne, porabil prihranke, potreboval je denarja za razne nujne potrebe. Trajno ostane vsem v živem spominu prizor, ko je odsek glasovaje po imenih odklonil posojilo. Dr. pl. Körber ves osupnjen, užaljen, razjarjen prestavlja ščipalnik na nosu in z močnim glasom kot jeroz zapreti, da zopet razžene poslance na vse štiri vetrove. Toda z vidnim veseljem so poslanci zapuščali dvorano. Še nikdar nisem z večjim zadoščenjem izgovoril »ne«, ko isti večer. S toliko prezirljivostjo se morda še nobena vlada ni igrala s parlamentom, ko ravno Körberjeva. Takih intrig ne pominjajo najstarejši parlamentarci. Dr. pl. Körber si je kar osvojil § 14., ki mu je v silo nadmeščal ves parlament. Maščevalnost pa ni dosegla namena. Dr. pl. Körber niti novega leta ni dočkal in že v prosincu je baron Gautsch vodil vladne posle ter brez najmanjše težave dobil zahtevano posojilo.

Dnevni red.

Sedanji umirajoči parlament torej ni sam kriv svojega slabega slovesa. Vzroki so bili v sistemu, ki ga je vlada že izbrala za parlamentarne krize. Ko je odletel s krmila dr. pl. Körber s svojimi pomagači, utihnila je burna obstrukcija, delo se je pričelo in zaključek utegne popraviti razne napake prvih štirih let. Parlament je malone dovršil velikansko delo, namreč izpremembo volivnega reda. Rešiti je treba še zakon o določenem številu imenovanih članov gosposke zbornice (numerus clausus) in zakon o varstvu volivne svobode. Oba zakona sta hitro rešena, ako češki radikali in grof Sternberg umaknejo svoje nujne predloge. Danes je ministrski predsednik baron Beck tudi pregovoril češke radikale in slovenske liberalne poslance, da so umaknili vse predloge, izveniši zakon, ki zahteva dokaz, odkod prihaja hmelj na trg.

Baron Beck pa je danes sklical načelnike klubov, da določijo dnevni red, ki naj ga reši državni zbor pred zaključkom do konca tekočega meseca. Vlada želi, da parlament reši še nad 30 točk, ki so jih odseki že pripravili ali pa jih je vlada šele danes predložila. Važnejše točke so: Numerus clausus, imunitetni

zakon, vojaške takse, kredit za armado v znesku 141 milijonov, vojaški novinci, draginjske doklade uradnikom, pokojnine za vojaške vdove in sirote, pogodba z Lloydom, lokalne železnice, zakon proti umetnim vinom, zakon proti pijancem, krošnjarski in obrtni zakon, osrednja zadružna blagajna, kongrua, zakon o konverziji zemljiških dolgov itd. itd. V normalnih razmerah bi parlament potreboval najmanj pol leta, da reši vse te točke. Časa pa ima sedaj komaj tri tedne, in vendar ni izključeno, da zbornica reši vsa ta ogromni dnevni red do zgodovinskega dne, ko umrje parlament s starimi privilegiji.

Uradniške plače.

V prvi vrsti zahteva vlada 20 milijonov, da more za letos uradnikom izplačati draginjske doklade, in sicer po 120 kron uradnikom štirih najnižjih razredov in po 60 kron vsem državnim slugam. Drugi načrt zakona, ki bi zvišal redne plače uradnikom, pa bi stopil v veljavo šele z bodočim novim letom. Po tem načrtu bi se zvišale aktivitetne doklade, pomnožile plačilne stopnje, znižala službena doba na 35 let itd.

To vprašanje pa je v zvezi z vojaškimi krediti v znesku 141 milijonov kron.

Plenarna seja.

Danes je torej zbornica začela reševati svoj ogromni program: 38 zakonskih predlogov! Že danes je rešila zakon, ki zahteva dokaz, odkod prihaja hmelj na trg, v drugem in tretjem branju.

Nato naznani predsednik grof Vetter, da so se umaknili vsi nujni predlogi, izveniši nujni predlog Ferjančičev glede na konverzijo hipotekarnih terjatev, Schrottovi proti umetnim vinom, Gessmannov o »numerus clausus« in o zakonu za volivno svobodo. Ob enem naznanja predsednik, da sta Ferjančič in Schrott priznala Gessmannovima predlogoma prvo mesto. Gessmann utemeljuje nujni predlog o »numerus clausus«, o katerem bo razpravljala zbornica jutri. Nato se brez prvega branja izročijo predloga o vojaškem kreditu, o uradniških plačah, o krošnjarstvu, o bernski dodatni pogodbi glede na železniški tovorni promet dotičnim odsekom, ki morajo zbornici poročati o predlogih tekom osmih dni.

Za obrtnike.

9. t. m. so se zbrali vsi poslanci, ki so obrtnikom naklonjeni, da se posvetujejo, kaj ukreniti nasproti gosposki zbornici, ki je znatno izpremenila obrtno novelo. Poslanci se te izpremembe ostro obsojali. Sklenili so, da bodo delali na to, da se uveljavi obrtni zakon vsaj v tisti obliki, ki sta jo sklenila permanentni obrtni odsek in vlada. 10. t. m. se zberejo poročevalci permanentnega obrtnega od-

seka, da stavijo svoje predloge in nasvete, kako doseči vsaj nekaj zahtev obrtnikov.

Deputacija vodstva osrednje avstrijskih državnih uradnikov

se je prišla v zbornico zahvaliti tistim poslanecem, ki so se zavzeli za uradniške zahteve in je obenem poslancem dejala, da je uradništvo s predlogo, predloženo od vlade poslanski zbornici, popolnoma zadovoljno. Poslanci so deputaciji zagotavljali, da bodo storili vse, da se predloga reši še v tem zasedanju.

Vladni predlogi za državne uradnike in uslužbence.

Iz ministrskega predsedstva se nam poroča:

Finančni minister je z ozirom na svojo izjavo v proračunskem odseku dne 19. decembra lani predložil državnemu zboru dve predlogi, ki obsegata vladne načrte v prilogi državnim uslužbencem.

V prvi predlogi zahteva finančni minister 20 milijonov kredita za izredne potrebe, namenjene državnim uslužbencem. Zahtevani kredit se pokrije iz blagajničnih preostankov.

Druga vladna predloga pa obsega one dalekosežne vladne odredbe, ki jih namerava glede na aktualna uradniška vprašanja izvesti vlada in ki postanejo postava leta 1908.

Za uradnike namerava vlada izvesti tri stvari:

1. Zvišajo se aktivitetne doklade, zato da se pomore vsakemu posamezniku v sedanjih težavnih življenjskih razmerah;

2. pomnože se plačilne stopnje III. do XI. činovnega razreda, zniža se doba za napredovanje v službi v treh najnižjih činovnih razredih in se kolikor mogoče zmanjša večkratno, časovno določeno in hitrejšo napredovanje v službi;

3. skrajša se končno službena doba za dosego popolne penzije od 40 na 35 let. Aktivitetne doklade se zvišajo tako, da povišajo zdaj veljavne postavke po vseh krajevnih razredih v V. činovnem razredu za 10 odstotkov; v VI., VII., in VIII. za 15 odstotkov; v IX. X. in XI. pa za 20. odstotkov. Krajevni razredi v sedanjem razmerju nasproti Dunaju se tudi izboljšajo, in sicer tako, da se sedanje odmerje 60, 50 in 40 odstotkov dunajske aktivitetne doklade poviša na 70, 60 in 50 odstotkov povišane dunajske doklade in da se ustanovi za mesta, ki imajo nad 80.000 prebivalcev, novi krajevni razred 80odstotne povišane dunajske aktivitetne doklade. Plačilne stopnje obsega v vseh činovnih razredih od III. višje razven IX. činovnega razreda, po eno stopinjo, v IX. pa dve stopinji. Razmerje med

posameznimi stopinjami se ravna po sedanji razliki med posameznimi plačilnimi stopnjami. Splošno bo v bodoče najvišja plačilna stopnja vsakega činovnega razreda enaka najnižji višjega činovnega razreda. Uradniki, stari nad 60 let, so izključeni od napredovanja v nove plačilne skupine. Napredovanje v najnižjih treh činovnih razredih se zniža od štirih na tri leta. Znižanje službene dobe pa velja le za one uradnike, ki bodo plačevali nadaljni polodstotni penzijski prispevek in pa za sluga, kazniško pazniško osebje, policijsko stražo in za policijske agente, toraj kategorije, ki zaradi težavnosti in razburiljivosti službe ne dosežejo 40letne službene dobe. Aktivitetne doklade slug se zvišajo na Dunaju za 55 odstotkov 40 odstotkov v prvem, 35 odstotkov v drugem, 30 odstotkov v tretjem in četrtem činovnem razredu. Sodijo, da se potrebuje 15 in pol milijona kron za izvedbo vladne preosnove. A poleg navedene vsote potrebujejo še 13 milijonov kron, da izvedejo izboljševalno akcijo tudi na ostale državne uslužbence, kar urede po odredbah. Izboljšati se namerava položaj poštnih uslužbencev, kancljskega pomožnega osebja in pomožnih slug, finančne straže in gozdne osebja, nadalje uradnikov in uslužbencev državnih železnic. Konečno pa uveljavijo tudi za državno učiteljsko osebje nekaj izprememb poleg zvišanja aktivitetnih doklad. Učitelji srednjih šol postanejo enakovredni državnim učiteljem na obrtnih šolah, poviša se glede na zaračunjen dobiček službenih let supletom in asistentom itd.

Zakonski načrt glede na enkratno izredno podporo 20.000.000 kron državnim uslužbencem obsega 18 vrst in ima dva člena.

Drugi vladni zakonski načrt je pa razdeljen v pet členov.

Člen I. določuje v § 1., da se deloma izpremene sledeče določila določila in sicer priloga a) k § 5. postave z dne 15. aprila 1873, državnega zakonika št. 47 in priloge a) k I. in II. členu postave z dne 19. septembra 1898, državnega zakonika št. 172 in da se določijo plače aktivnim državnim uradnikom III. do XI. činovnega razreda sledeče:

V III. činovnem razredu se določi letna plača v prvi plačilni skupini na 16.000 K, v drugi pa na 18.000 K. V IV. činovnem razredu v prvi stopinji na 14.000 K, v drugi na 16.000 K. V V. činovnem razredu v prvi stopinji na 10.000 K, v drugi na 12.000 K in v tretji na 14.000 K. V VI. činovnem razredu v prvi stopinji na 6.400 K, v drugi stopinji na 7.200 K, v tretji stopinji na 8.000 K in v četrth stopinji na 8.800 K. V VII. činovnem razredu v prvi stopinji na 4.800 K, v drugi na 5.400 K, v tretji na 6.000 K, v četrth stopinji na 6.400 K. V VIII. činovnem razredu v prvi stopinji na 3.600 K, v drugi stopinji na 4.000 K, v tretji

LISTEK.

Skrivnostna ugrabitev.

(Angleški napisal Conan Doyle.)
(Dalje.)

Holmes je poslušal poročilo nesrečnega šolnika z veliko napetostjo. Globoke gube na njegovem čelu so pričale, da ni bilo treba še posebnega prigovarjanja, da je koncentroval vse svoje misli na problem, ki je — ne glede na veliko materialno korist — prav zelo odgovarjal njegovi posebni liubezni za vse zamotano in izvanredno. Vzel je iz žepa svoj zapisnik ter si napravil par notic.

»Velika napaka je bila, da niste prej k meni prišli,« je rekel ostro. »Raziasnitev bo vsled tega mnogo težja. Prav čudno je moralo na primer biti, če ne nudijo niti bršljan, niti trata pred oknom izvedenemu opazovalcu nikakoršne opore.«

»Mene ne zadene krivda, gospod Holmes. Njegova Visokost je želela, da se vsak javen škandal zabrani. Bal se je, da bi s tem ne prišle njegove žalostne rodbinske razmere na dan. In tega se zelo boji.«

»Toda oficijelno so vendar začeli preiskovati?«

»Vsekako. Toda ta preiskava je bila brez uspeha. Takoj smo našli neko sled. Kmalu se nam je namreč sporočilo, da so videli na neki bližnji železniški postaji dečka in mlajšega gospoda, ki sta se odpeljala z jutranjim vlakom. In preteklo noč so nas obvestili, da so oba videli v Liverpoolu — da pa z našo zadevo nista v zvezi. Po prečuti noči sem se v svojem obupu in v svoji stiski s prvim vlakom kar naravnost k Vam odpeljal.«

»Dozdeva se mi, da ste napačno sled zasledovali, pri tem pa zanemarili preiskati kraj?«

»Da, to se je popolnoma opustilo.«

»Na ta način ste tri dni izgubili. Vso stvar ste popolnoma napačno poprijeli.«

»To čutim tudi jaz in priznam odkrito.«

»In vendar se more problem rešiti. Veseлим se, da bom imel kmalu priliko, da si bolj natanko ogledam stvar. Ali ste mogli konstatovati kako zvezo med izgubljenim učencem in nemškim učiteljem?«

»Absolutno ne.«

»Ali je bil deček v razredu tega učitelja?«

»Ne! Kakor jaz vem, niti govorila nista nikdar.«

»To je vsekako čudno. Ali je imel deček kolo?«

»Ne.«

»Ali je manjkalo še kakšno drugo kolo?«

»Ne.«

»Ali veste to natanko?«

»Da.«

»No, vi vendar resno ne mislite, da se je nemški učitelj v temni noči odpeljal ter držal dečka v naročju?«

»Gotovo ne.«

»Kako si pa predstavljate vso stvar?«

»Morda je kolo le navidezno s seboj vzel, potem ga je pa kje skril in šel z dečkom peš naprej.«

»To ni mogoče. Vendar bi bil to prav čuden način varanja — ali ne? Ali je bilo še več koles v kolnici?«

»Mnogo.«

»Ali ne bi potem rajše dveh koles skril, če je že hotel delati, kakor da bi na kolesu ušel?«

»Vsaj mislilo naj bi se tako.«

»Gotovo bi to storil. Teorija, da je hotel s tem varati, torej ni prava. Razventega pa kolo ni stvar, ki se lahko skrije ali pa uniči. Zdaj pa še eno vprašanje. Ali je kdo dečka tistega dne, predno je izginil, obiskal?«

»Ne.«

»Ali ni dobil nobenega pisma?«

»Da, eno.«

»Od koga?«

»Od svojega očeta.«

»Ali imate navado pisma svojih gojencev odpirati?«

»Ne.«

»Kako pa potem veste, da je bilo pismo od njegovega očeta?«

»Ker je bil na zavitku grb vojvode, in ker je adreso — kakor sem spoznal iz pisave — vojvoda sam pisal.«

»Koliko časa pred tem ni dobil nikakih pism?«

»Več dni ne.«

»Ali je kdaj dobil pismo iz Francoskega?«

»Ne, nikdar.«

»Spoznali boste na mojih vprašanjih, kam hočem. Ali so dečka s silo odpeljali — ali je šel pa radovoljno. V zadnjem slučaju so morali od zunaj na njega vplivati, kajti deček desetih let ne napravi kaj takega samobesbi. Če ga torej ni nihče obiskal, tedaj se je moralo pismeno na njega vplivati. Vsled tega povprašujem po njegovem dopisovanju.«

»Bojim se, da Vam bom premalo o tem povedal. Kolikor je meni znano, mu je le oče pisal.«

»Ali je bilo razmerje med očetom in sinom srčno?«

»Njegova Visokost ni napram nikomur posebno prijazna. On vse svoje moči in ves svoj čas posveča velikim političnim vprašanjem in mu ničesar ne preostaja za navadna

stopinji na 4.400 K, v četrti stopinji na 4.800 K, v IX. činovnem razredu v prvi stopinji na 2.800 K, v drugi stopinji na 3.000 K, v tretji stopinji na 3.200 K, v četrti stopinji na 3.400 K in v peti stopinji na 3.600 K. V X. činovnem razredu v prvi stopinji na 2.200 K, v drugi stopinji na 2.400 K, v tretji stopinji na 2.600 K, v četrti stopinji na 2.800 K. V XI. činovnem razredu v prvi stopinji na 1.600 K, v drugi stopinji na 1.800 K, v tretji stopinji na 2.000 K in v četrti stopinji na 2.200 K. Od III. do VIII. činovnega razreda pride uradnik po petih letih v višjo plačilno stopnjo, od IX. do XI. činovnega razreda pa po treh letih. Oni uradniki, ki so stari nad 60 let, ne morejo napredovati v nanovo ustanovljenih plačilnih stopnjah. Ko se uveljavi nova postava, ne veljajo več določila postav z dne 19. marca 1894, državnega zakonika št. 53 in z dne 19. septembra 1898, državnega zakonika št. 170, razven za svetnike najvišjega, kasacijskega in pa upravnega sodišča, ki so v službi pri navedenih uradih, ko se uveljavi nova postava. Osebnost ali plačilne doklade, ki jih dobivajo državni uradniki, se vračunavajo v na novo ustanovljene plačilne stopnje.

Člen II. izpreminja določila § 10., postave z dne 15. aprila 1873, državnega zakonika št. 47 in določila za državne uradnike V. do XI. činovnega razreda sledečo razpredelnico glede na aktivitetne doklade. Razpredelnica obsega aktivitetne doklade za Dunaj in pa za IV. razrede aktivitetnih doklad. V I. razred spadajo kraji, ki imajo nad 80.000, v II. razred kraji pod 80.000 in več kakor 40.000, v III. razred kraji pod 40.000 in nad 10.000 in v IV. razred kraji, ki imajo manj kakor 10.000 prebivalcev. V I. razredu dobe uradniki 80, v II. 70, v III. 60 in v IV. razredu 50 odstotkov za Dunaj določene aktivitetne doklade. Aktivitetne doklade bodo po uveljavitvi novi postavi sledeče: V. činovni razred za Dunaj 2.200 K, za kraje v I. razredu 1.760 K, v II. 1.540 K, v III. 1.320 K, v IV. 1.100 K. Za VI. činovni razred Dunaj 1.840 K, za kraje v I. razredu 1.472 K, v II. 1.288 K, v III. 1.104 K, v IV. 920 K. Za VII. činovni razred Dunaj 1.610 K, za kraje v I. razredu 1.288 K, v II. 1.127, v III. 966 K, v IV. 805 K. Za VIII. činovni razred Dunaj 1.380 K, za kraje v I. razredu 1.104 K, v II. 966 K, v III. 828 K, v IV. 690 K. Za IX. činovni razred Dunaj 1.200 K, v I. razredu 960 K, v II. 840 K, v III. 720 K, v IV. 600 K. Za X. činovni razred Dunaj 960 K, v I. razredu 768 K, v II. 672 K, v III. 576 K, v IV. 480 K. Za XI. činovni razred Dunaj 720 K, v I. razredu 576 K, v II. 504 K, v III. 432 K, v IV. krajevnem razredu pa 360 K. Merodajno za uvrstitev krajev v posamezne razrede glede na aktivitetne doklade je uradno ljudsko štetje. Vlada je pooblaščenca, da sama v izrednih slučajih v treh nižjih činovnih razredih uvrsti uradnike po posameznih krajih glede na aktivitetno doklado v višji plačilni razred. § 2. II. člena pa določa: V smislu § 1., postave z dne 24. maja 1906, državnega zakonika št. 105, se določa za merilo pokojnin civilnih državnih uradnikov (državnih učiteljev) V. do XI. činovnega razreda kakor do zdaj in sicer: za V. činovni razred 800 K, za VI. 640 K, za VII. 560 K, za VIII. 480 K, za IX. 400 K, za X. 320 K in za XI. činovni razred 240 K.

Člen III. ima dve točki. § 1. izpreminja § 9., postave z dne 26. decembra 1899, drž. zakonika št. 255 tako, da bo znašala aktivitetna doklada v kategoriji služabnikov za aktivne državne sluga na Dunaju 55 odstotkov, v prvem razredu 40 odstotkov, v drugem razredu 35 odstotkov, v tretjem in četrtem krajevnem razredu pa 30 odstotkov plače. Po § 2. se pa določa, da se v smislu § 1., postave z dne 24. maja 1904, državnega zakonika št. 105 določa slej kot prej 20 odstotkov plače kot temelj pokojnini državnih uslužbencev, ki imajo letno plačo.

Člen IV. obsega šest točk glede na določila o penzijah in izpreminja deloma §§ 1. in 4., postave z dne 14. maja 1896, državnega zakonika št. 74. V § 1. se določa: V činovne

razrede uvrščeni civilni in državni uradniki in državno učiteljsko osebje, ki ne spada glede na penzijska določila pod § 1., odstavek 2., postave z dne 9. aprila 1870, državnega zakonika št. 47 in tudi ne pod posebne odredbe, po katerih ima že zdaj po dovršeni 35-letni službeni dobi pravico na popolno penzijo, imajo pravico po dovršenih 10 službenih letih na pokojnino 40 odstotkov vseh vračunljivih sprejemkov. Zviša se pa pokojnina vsako leto za 2-4 odstotke. Po dovršenih 35 letih doseže pokojnina višino popolnih službenih prejemkov. V § 2. se pa določa: Državni uradniki in državno učiteljsko osebje mora poleg prispevkov, ki jih določa § 15., postave z dne 14. majnika 1896, državnega zakonika št. 147, oziroma § 3., postave z dne 24. maja 1906, državnega zakonika št. 105 v bodoče prispevati nadaljini penzijski prispevek v višini 0:5 odstotka. § 3. določa, da veljajo določila § 1., IV. člena tudi za paznike in nadpaznike po kaznilnicah, katere plačuje neposredno država. § 4. pa določa, da se bo ravnalo v bodoče z moštvom uniformirane c. kr. civilne policije, s po državi plačanimi policijskimi agenti pri določitvi pokojnin po za orožništvo veljavnih predpisih. § 5. določa, da nova postavna določila ne veljajo za že upokojene državne uslužbence. Po § 6. bodo pa na svojo prošnjo vpokojeni državni uradniki, učiteljsko osebje in sluge ne da jim je treba dokazati svojo službeno nesposobnost.

Po členu V., obsegajočem dva paragrafa, se določa, da postane novi zakonski načrt postava I. januarja 1908.

Italijanska vlada in angleške 'Times' o kulturnem boju na Francoskem.

(Dopis.)

Poročal sem že o protestni akciji ameriškega episkopata, kateremu se je sedaj pridružil tudi znani Ireland; sedaj se oglašajo tudi italijanski listi in angleški. Italijanski vladi, italijanskim konservativcem in monarhističnim liberalcem, v prvi vrsti seveda ogromni večini italijanskih katoličanov, demonstracije socialistov in anarhistov, prirejene v Rimu na čast poslaniku francoske republike Barrère, niso nič kaj všeč. Govorijo se celo o tem, da bo Barrère moral odstopiti, ker je ob priliki »protiklerikalne« manifestacije v Rimu sprejel deputacijo anarhističnih brezdomincev in podobnih frakcij, kar mu je posebno zamerilo italijansko ministrstvo Giolittijevo. Giolitti je namreč v italijanski zbornici o dotični demonstraciji dejal, da so jo povzročili sumljivi elementi, ki s svojim protiklerikalstvom pokrivajo še druge težnje. Giolitti je nato dejal, da je francoski poslanec Barrère še pred demonstracijo izjavil, da bi mu ne bila ljuba deputacija »kričačev« — zakaj jo je potem vendarle sprejel, da mu je neumljivo.

Stvar je tako akutna, da je pariški »Temps« poslal na Italijansko posebnega poročevalca, ki naj se o vsem natančno informira. Ta poročevalec piše sedaj, da so protiklerikalne demonstracije v Italiji vpriporjene od protidinastičnih internacionalcev, ki jih ogromna večina Italijanov obsoja. V Milanu so na primer protiklerikalni demonstrantje razvili francosko tricoloro ter peli internacionalo, dočim so katoličani razvili rdečo-belo-zeleni prapor ter zapeli kraljevo himno.

Liberalni »Popolo Romano« piše, da Italijani ne rabijo francoskega svobodoljubja ter ne marajo za demonstracije, ki izzivajo in žalijo verski čut katoličanov, ki so boljši državljani kot »marseljezenci«.

Značilno pa je, kar pišejo angleške »Times«, najuglednejše liberalno-protestantsko glasilo na Angleškem, o tem »kulturnem« boju. Naj vam doslovno prevedem najznačilnejši odstavek iz dotičnega članka!

»Francoska vlada je hotela nekatoške narode pridobiti zase z gotovimi trditvami, katerim pa Italijani malo ali pa celo nič ne verujejo, da je večina francoskih škofov in francoske duhovščine bila za sprejem postave o ločitvi in da je šele papežev veto ustvaril

novi položaj. Enotno postopanje francoske cerkve, enotna pokorščina nasproti hierarhičnim predstojnikom je prepričala Italijane, da so naredbe papeževe popolnoma odgovarjale čuvstvom in mnenjem francoskih katoličanov.

V Ameriki očitajo francoski vladi cerkveni rop, v Italiji anarhizem, na Angleškem neumevanje položaja in lažnjivost — to naj je torej »kulturni boj«?

Centrum in Poljaki skupno proti nacionalnim liberalcem.

(Dopis.)

Nemška vlada, ki se neprevidno družijo in opira na »kulturne« bojivnike, da bi 25. t. m. pri državnozbornskih volitvah zmaga, je združila nemški katoliški centrum in Poljake. Ne formalno — toda v volivnem boju se bodo povsod podpirali. Kako je narasla poljska moč v vzhodni Prusiji dokazuje sledeče:

V Danzigu (okolica) upa centrum s pomočjo Poljakov na zmago. L. 1903 je bilo v Danzigu za centrum oddanih 3352, za poljskega kandidata, dr. Wolszlegiera, 1395 glasov. Če tukaj Poljaki nastopijo samostojno, zmaga državni kandidat pri ožji volitvi s pomočjo socialnih demokratov, ali pa narobe. Zato bodo tu Poljaki najbrž že izpočetka glasovali za centrum.

V Marienwerderju, Rosenberg-Lobavi, Graudenzu in Schwetzu, ki so dozdaj bili v rokah državne stranke, oziroma nacionalnih liberalcev, pa bo centrum volil Poljaka. Ti kraji so bili že parkrat v poljskih rokah. Tudi sedaj je zmaga vsaj v dveh okrajih pri strogi disciplini gotova.

V Poznanju je v okraju Meseritz-Bomst za zmago proti konservativcu potreben skupen nastop centra s Poljaki. Gotovo pa pridobijo Poljaki Fraustadt-Lissa, ker je centrum sklenil, podpirati jih tukaj brezpogojno. Sploh je katoliški del Poznanja Poljakom zagotovljen, posebno, ker centrum sedaj ne bo postavljaj samostojnih kandidatov, ki bi razcepili poljske glasove.

Poljaki in centrum si priborijo torej v severovzhodni Prusiji 5—7 mandatov, v dveh pa bodo vrgli liberalca v prid konservativcu.

Večja kot ta pridobitev pa je moralna: pripravljen je pot do združitve centra in Poljakov proti hakatizmu, nacionalnim liberalcem in »kulturnim bojivnikom«.

RAZDOJENOST MED PROTESTANTI.

Protestantovski višji cerkveni svet v Berlinu noče potrditi izvolitve pastora Cesarja v Dortmundu, ker noče priznati Krista za sina božjega in edinega posredovalca zveličanja v verski občini. Nato je 100 pruskih pastorej protestiralo proti tej odločbi, češ, da se strinjajo s pastirjem Cesarjem.

PRIHODNJE DRŽAVNOZBORSKE VOLITVE.

Tirolski deželni glavar, poslanec dr. Kathrein je vodstvo konservativne stranke na Tirolskem obvestil, da ne bo več kandidiral za državni zbor.

NAGODBENO VPRAŠANJE.

Nasproti vestem v različnih listih, da so nagodbena pogajanja med Avstrijo in Ogrsko čisto brezuspešna, poročajo iz vladnih krogov, da to ni resnično. Avstrijski in ogrski ministrski predsednik se te dni sestane, da predlagata in presojata delo strokovnih komisij, ki sta se bavili z nagobnim vprašanjem. Govorijo tudi, da je cesar pri delegacijskem obedu dejal, da se mora nagodbeno vprašanje ugodno rešiti, če je le na obeh straneh zato volja dobra.

RUSIJA.

Umori višjih dostojanstvenikov na dnevnem redu. Kakor smo včeraj nakratko brzojavno poročali, je 9. t. m. neki v podčastnika preoblečeni dijak na dvorišču vojaškega sodišča ustrelil višjega vojaškega prokuratorja Pavlova. Nato je morilec zbežal in streljal s samokresi na zasledovalce. Pri tem je ustrelil dva policaja in nekega dečka, dokler ga niso

ujeli. Zvedelo se je, da socialni revolucionarci nosijo častniške uniforme. Pavlova so zelo sovražili.

Pretilna pisma. Ministrski predsednik Stolypin in moskovski glavar sta dobila pisma, v katerih se jima preti s smrtjo.

Strahovlada revolucionarcev. 8. t. m. ponoči so policija in gardne čete pet ur oblegale »Grand Hotel« v Peterburgu, ki je iz okna iz nebroj pušk streljal na oblegovalce. Ustrelil je nad stokrat. Sele, ko so kroglice oblegovalcev strop tako preluknjale, da se je jel udirati, je neznanec ustrelil samega sebe.

Shod teroristov. »Kreuzzeitung« poroča, da so ruski teroristi zborovali koncem decembra v Švici, kjer so sklenili umoriti nebroj ruskih državnikov.

Hlapčevstvo ruske cerkve. »Sveti sinod« pozivlja škofo in duhovnike, da morajo pri volitvah v drugo durno podpirati zgolj vladne kandidate. Vladne kandidate mora duhovščini povsod blagosloviti s sveto podobno in jih priseči za carja.

PODROBNE VESTI.

Pariz, 9. jan. Na francoski bojni ladji »Jeanne d'Arc« se je moštvo uprlo.

Madrid, 9. jan. Za španskega poslanika na Dunaju je imenovan Arellano markiz de Casacalvo.

Gmunden, 9. jan. Tu je umrla bivša kraljica hanoveranska Marija. Njen sin je Ernst Avgust, vojvoda kumberlandski.

Dnevne novice.

+ **Razpravo: »Zgodovina delavskega varstva v Avstriji«** iz peresa dr. Andreja Pavlice priobčujemo v današnji »Slovenčev« prilogi. Opozarjamo svoje čitatelje na to znamenito razpravo, ki je jako pripravna snov za predavanja. »Slovenec« prinaša večkrat razprave, ki zaslužijo, da se jih spravi. V letošnjem letniku »Slovenca« bomo na tako vsebino obračali posebno pozornost.

+ **Deželni odbor in »Slovenec«.** Kljub opetovanim prošnjam ne dobimo iz deželnega odbora nobenih informativnih poročil. Ne sporoči se nam niti tega, kar »Narod« vedno prinaša. To sporočamo svojim čitateljem in somišljenikom, da bodo vedeli, kje je krivda, zakaj »Narod« o deželnem odboru več ne ve, nego mi. Glasilo deželnega odbora je »Slovenski Narod«.

+ **Velik škandal.** Iz kobariškega okraja se nam piše: Krejski delavci so pomagali regulirati Nadižo pri Robiču ob avstrijsko-laški meji. Ministrstvo jim je nakazalo 3100 kron, ki jih pa še danes niso prejeli, čeravno čakajo nanje že od novembra lanskega leta. To je pač škandal od države! Vnebovpijoč greh je, odrgovati delavcem zaslužek.

+ **Družba sv. Cirila in Metoda** ni položila v mesecu oktobru, novembru in decembru 1906 javnih častniških računov o svojih dohodkih. Neprijetne razmere so to provzročile. Ker dobro ve, kaj je tuj denar in kako ravnati s prejetim denarjem, odzove se prejkorej svoji dolžnosti za imenovane mesece. Vodstveni sklep pa je, da se stori to vznepreje koncem vsacega prihodnjih mesecev. Ko bi bila kje hiba le za eden vinar, prosimo oglasite se vselej in takoj. — To cenjenim podpornicam in podpornikom, ki se Vam iskreno priporočamo, na znanje.

+ **Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani 177.** vodstvena seja se je vršila dne 14. novembra 1906 v družbinih prostorih »Narodnega doma«. Po § 18. je na to sejo prvomestnik povabil tudi župnika Fran Treibera. Navzočen je bil tudi prošt Gregor Einspieler. Prvomestnik je otvoril to sejo ob 3. uri posebno pozdravljajoč zastopnika Koroške prošta Gregorja Einspielerja in na to sejo povabljenega župnika Treibera iz Velikovca. Po dolgi in temeljiti debati, katere so se vdeležili vsi navzoči, so se začasno vredile učne razmere naše velikovške šole. — V 178. vodstveni seji

človeška čuvstva. Toda kot tak je bil dečku vedno naklonjen.

»In zbog tega so bile dečkove simpatije na materini strani?«

»Da!«

»Ali je to sam dejal?«

»Ne.«

»Vojvoda vendar ne?«

»Bog obvari, nikakor ne.«

»Od kod pa to veste?«

»Imel sem par zaupnih pogovorov z vodovim tajnikom, gospodom Wilderjem, in pri teh sem spoznal srčno nagnjenje lordovo.«

»Razumem. Sicer pa, ali ste našli zadnje pismo vojvode potem, ko je dečko izginil?«

»Ne, vzel ga je s seboj. — Mislim, gospod Holmes, da je čas, da odrinemo.«

»Naročiti hočem voz. V četrte ure smo Vam na razpolago. Če domu brzoljavite, gospod ravnatelj, tedaj napravite to tako, kakor bi še zasledovali sled v Liverpoolu. Med tem časom bom jaz popolnoma tiho v Vaši bližini deloval, in morda se posreči nama, dr. Watsonu in meni, da dobiva sled Vaših dveh ubežnikov.«

Proti večeru smo dospeli v dom gospoda Huxtable. Temno je že bilo, ko smo stopili v slavni zavod. Na mizi v veži je ležala vizitka, in sluga je svojemu gospodu nekaj zašepetal v uho, na kar nama je ta zelo razburjen pove-

dal, da čakata vojvoda in njegov tajnik, gospod Wilder, v govorilnici.

»Poja z menoj, gospoda,« je nadaljeval, »takoaj Vaju predstavim.«

Poznal sem sicer slike slavnega državnika prav dobro, toda v resnici je bil čisto drugačen. Bil je vitek, postaven mož z dolgim, aristokratskim obrazom in nenavadno zakrivljenim in dolgim nosom. Oblečen je bil zelo skrbno. Njegovo, kakor kreda belo obličje je vsled dolge, svetlordeče brade še bolj v oči bodlo. Ostro nas je pogledal. Poleg njega je stal njegov privatni tajnik, popolnoma mlad človek, maihen in gibčen, s pametnimi svetlo-modrimi očmi in resnim izrazom v obrazu. On je tudi začel takoj govoriti; njegov glas je bil oster in določen.

»Prišel sem že danes zjutraj k Vam, gospod ravnatelj, žalibog prepozno, da bi še zahteval Vašo pot v London. Slišal sem, da je bil namen Vašega pota gospodu Sherlock Holmesu stvar izročiti. Njegova Visokost je nevoljen, ker ste storili ta korak, ne da bi ga preje vprašali.«

»Ko sem slišal, da zasleduje policija napačno sled —«

»Njegova Visokost pa ni tega mnenja, da je sled policije napačna.«

»Toda gotovo, gospod Wilder —«

»Vi veste prav dobro, gospod ravnatelj, da se hoče Njegova Visokost predvsem izogniti vsakemu javnemu škandalu. On želi, da bi stvar vedelo kolikor mogoče malo ljudi.«

»Stvar prav lahko zopet popravimo,« je odgovoril boječe gospod Huxtable; »gospod Holmes se lahko takoj jutri s prvim vlakom zopet vrne v London.«

»To bom težko napravil, gospod ravnatelj,« je odgovoril Holmes popolnoma mirno. »Severni gorski zrak je zelo krepičen in prijeten, in vsled tega nameravam ostati nekaj dni na močvirju in si po svoji volji čas krajšati. Če bom pri Vas stanoval ali pa v gostilni — to seveda Vi odločujete.«

Zapazil sem, da je bil nesrečni ravnatelj v največji zadregi. K sreči mu je sam vojvoda pomagal. Z globokim, močnim glasom je rekel:

»Pritrditi moram gospodu Wilderju, da bi bilo boljše, gospod ravnatelj Huxtable, če bi me preje vprašali. Ker je pa gospodu Holmesu že cela zadeva znana, bi bilo nespametno, če bi se ne poslužili njegovega sodelovanja. Ni Vam treba iti v gostilno, temveč veselilo bi me, če me spremit v Holdernes Hall in ste tam moj gost.«

»Zahvaljujem se Vaši Visokosti. V interesu svojih zasledovanj je pa po mojem mne-

nju boljše, da ostanem tukaj, kjer se je stvar zgodila.«

»Kakor želite, gospod Holmes. Gospod Wilder in jaz sva vedno pripravljena dati Vam vsako zaželeno pojasnilo.«

»Skoraj gotovo Vas bom moral pozneje v gradu obiskati,« je odgovoril Holmes, »zda bi Vas le vprašal, ali ste si morda sami že napravili sodbo, na kakšen način je Vaš sin izginil?«

»Ne, še nobene.«

»Oprostite, če se moram dotakniti stvari, ki je za vas mučna. Toda ne morem drugače. Ali mislite, da ima vojvodinja pri tem svojo roko?«

Minister se je nekoliko obotavljal.

»Po mojem mnenju — ne,« je rekel končno.

»Druga jasna razlaga bi bila, da so otroka ugrabili in odpeljali, da izsilijo odkupnino. Ali še niste dobili tozadavnega poziva?«

»Ne.«

»Še eno vprašanje, Vaša Visokost. Kakor sem razumel, ste Vi Svojemu sinu dan pred čno nesrečno nočjo pisali pismo.«

»Ne, en dan preje.«

»Da, toda pismo je ta dan prišlo.«

»Da.«

(Dalie prihodnjič.)

imenovala se je za novoustanovljeni otroški vrtec v Hrastniku gđ. Justina Grilčeva iz Vač. — Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

+ **Dalmatinski cesarski namestnik** Nardelli je imenovan za tajnega svetnika.

+ **Kanonično vmeščen** je bil včeraj g. Jos. Juvanec na župnijo Rakitna.

+ **Zdravje dr. Pavletiču** se je nekoliko izboljšalo in je upanje, da kmalu okreva.

+ **V informacijo**. V »Našem Listu« je gospod dr. Ravnihar priobčil članek »Koroška izgubljena«, v katerem pravi:

»Zakaj Koroška — izgubljena?« Dajte nam odgovor. Samo zategadelj, ker za nekaj časa ali recimo v doglednem času ne bodo imeli svojega poslanca? Stodvajset tisoč Slovencev bi se reklo utopiti v žlici vode, ako naj jih rešuje eden državni poslanec. Nikakor ne podcenjujemo vpliva na politično vzgojo narodovo, ki ga imajo volitve. Tudi vemo ceniti zaslonbo, ki jo ima narod v svojem državnem poslancu. Toda eden poslanec še ne daje narodu življenja ali smrti. Življenje je v narodu samem in sto in sto drugih činiteljev je, ki ga ohranjajo pri življenju. Volitev poslanca je stranskega pomena. Ne rekli bi, ako bi slovenski narod z novo volivno reformo nedobil nobenega poslanca. Ali imamo jih 23 in vsakega teh je dolžnost, da nastopa kakor nekaj episcopus in partibus infidelium za koroške Slovence, da zastopa njihove koristi in zagovarja njihove pravice kakor koristi ali pravice svojega lastnega okraja. Kdo brani ustalim slovenskim državnim poslaneom, da bi hodili na Koroško od kraja do kraja, od vasi do vasi proučevati razmere, slušati pri tožbe, poročati o delovanju državnega zbora ter koroškim Slovincem dajati političnega pouka? In vsakega zavednega Slovenca dolžnost je, da stori takisto. Naj gredo solzarji, namesto da za pečjo javkajo in tarnajo, ob vsaki priložnosti priliki med koroške Slovence. Pomagajmo jim izvrševati podrobno delo.«

»Slovenski Narod« je te besede kritiziral s tem, da so »bedaste«, v sobotni številki pa priobčuje »Narod« dolgo notico, v kateri pravi, da »tako konfuzeznega članka nismo brali niti v »Slovincu« ter mu očita, da dr. Ravnihar posnema dr. Šusteršiča in da dr. Ravniharjeva trditve ni družega nič kot »Popularitätshascherei«.

Te dni smo brali v »Našem Listu« tudi notico:

»Šmarjeta, Slovensko katoliško politično društvo je sklicalo na sv. Štefana dan javni shod. Dr. Brejc in Grafenauer, ki sta bila napovedana govornika, sploh nista prišla. Nemci, ki so se zbrali v obilnem številu, so zborovali nato po § 2.; poročala sta poslanca dr. Lemiš in Kirschner; prvi se je, kakor po navadi, laskal Slovincem.«

Urednik celovškega »Mira« Ekar je bil te dni v Ljubljani. Poročali smo že, da je na banketu »Ljubljane« jedel »črne vrane«. V Ljubljani je imel daljšo konferenco z »Narodovim« urednikom Pustoslavškom, menda za dokaz, da med »Mirom« in »Narodom« ni bilo in ni nobene zveze. Tudi z »doktor« Chamom je imel daljši pogovor, kateremu je razburjeno obljuboval: »Naj nas katerikoli hudič vzame, samo da nas krščanski socialci ne!«

+ **Gabršček in resnica**. Iz Goriškega se nam piše: V »Narodu« je Gabršček napisal pred tedni članek, v katerem po svoji navadi silno hvali samega sebe ter na široko pripoveduje, koliko dobrega je naredil umrlemu pesniku Simonu Gregorčiču, kaka prijateljstva sta bila itd. Ko so nato listi razkrinkali to njegovo pisavo kot ostudno laž, je pa zapisal v svoji »Soči«, da je dobil od treh najožjih sorodnikov pesnikovih zahvalov za članek v »Narodu«. Ker so najožji sorodniki pesnikovi njegovi bratje in sestre, ti sedaj izjavljajo, da niso poslali Gabrščku nobene zahvale, ampak obsojajo njegov nastop, ker se mrtvega brata ne pusti na miru, ampak se sedaj, ko rajniki ne more več govoriti, širokoustno hvali, kaj in koliko mu je dal miloščine.

+ **Družba sv. Cirila in Metoda za Istro** je pričela izdajati »Vjesnik družbe sv. Cirila in Metoda za Istru«. List bo izšel štirikrat na leto. Iz lista posnemamo, da ima družba sedaj 31 učiteljskih moči, zato v prvem članku »Hrvatske občine i naša družba« kliče na pomoč hrvatske občine. Podružnica ima 30. — Novo šolo je družba zgradila v Ripendi in Narezinah, novi šoli pa odpravi v Kaldiru in v Smoljanah. V Cresu gradi družba novo šolo. »Vjesnik« kliče na pomoč vse hrvatske denarne zavode s prošnjo, da določijo vsakoletni dar družbi.

+ **Laška objestnost**. Pišejo nam z Goriškega: »Kar si zadnje čase dovoli pisati proti Slovincem laški list »L' Eco del Litorale«, presega že vse meje. Na najnesramnejši način je ta list že žalil Slovence. Ker so se radi tega nekateri Slovenci odpovedali temu hujskajočemu listu, jih surovo napada. Ravnanje tega lista, za katerim stoji prošt Faidutti, obsojajo vsi, tudi zmernejši Italijani. Odlična oseba se je izrazila, da je pisava »L' Ecova« nesramna. A lepše še pride! List »L' Eco« in »Popolo« sta se tiskala v Hilarijanski tiskarni, ki so jo ustanovili slovenski duhovniki s svojim denarjem. To tiskarno pa sta lista pripravila ob 25.000 K. Akcionarji so dobili sedaj nazaj le svoje akcije, tiskarno pa je za smešno ceno 7000 K kupil laški konsorcij, v katerem je seveda prošt Faidutti.

— **Gregorčičeva slavnost**. V soboto zvečer ob 7. uri se bo vršila v tukajšnjem »Izobraževalnem društvu« v Olševku Gregorčičeva slavnost. Predaval bode cand. iur. gospod Iv. Milač, potem sledi petje itd.

— **Poročil se je železniški asistent** na Trati g. Emanuel Hail z g. Ano Landt, rojeno Brandt.

— **Goreti** je začelo v torek okrog 5. popoldne pri posestniku Jožefu Nemcu v Gorenji Vrtojbi pri Gorici. Zažgali so otroci. Ker so ogenj kmalu zadušili, ni napravil velike škode, le nekaj sena je zgorelo.

— **Za svobodno šolo** hodi agitirat v Volčji grad na Krasu znani redni agitator Kopač.

— **Koncert** priredi potočjski salonski orkester na željo šentpeterskih rodoljubov dne 12. januarja 1907 v kolodvorski restavraciji v St. Petru. Po koncertu prsta zabava. Začetek ob pol 9 uri zvečer. Vstopnina 2 K za osebo, za družino 4 K. Čisti dohodek je namenjen za S. Gregorčičev spomenik.

— **Iz Cerknice**. Prostovoljno gasilno društvo v Cerknici priredi dne 13. januarja 1907 predpustno veselico v prostorih g. Zalarja (De Schiava) in sicer s petjem, igro »Krečmar pri zvitem rogu«, šaljivo igro, plesom in prosto zabavo. Godba na lok. Začetek točno ob 7. uri zvečer.

— **St. Peter na Krasu**. Knjigarni Schmeller, ki ima v najemu prodajanje časnikov na našem kolodvoru, naročamo, da podučijo gospodično prodajalko, da ne bo nepristransko ravnala pri prodajanju časnikov. Število »Slovincem« je gotovo premalo naročenih, ali pa jih nalašč skriva. »Slovenec« je tudi toliko vreden, da bo razstavljen očito, ne pa da bi zdihoval pod celim kupom nepotrebnega »Naroda«. — »Narod« lahko dobi vsak kadar hoče pri vratarju, »Slovenec« pa se prodaja samo pri dohodu in odhodu vlakov, čemu zopet ta dvojna mera?

— **V veliki nevarnosti** je bil na novega leta dan trg Kanal na Goriškem. Začelo je goreti sredi trga v hiši gospe Valentinčič. K sreči so ogenj vojaki in ognjegasci ugasili. Škode je nad 1000 kron. Posestnica je bila vedno zavarovana, a je ravno potekel rok požarila plačati.

— **Volkovi pri — Bledu**. V nedeljo, dne 6. t. m., popoldne ob 1. uri so srečali možje med vasio ob cesti proti Bledu dva volka, izmed katerih je eden ležal v snegu. Ko je šel en mož po lovca, sta zbežala po polju proti blejskemu mostu. Pravilo, da sta se nedavno dva volka klatila okoli Nakla. Znabiti sta bila to ona dva.

— **Z juho se opekeli in umrli**. Dne 5. t. m. je umrl v Bodešah štiriletni otrok Franc Toman, ker je prevrnil nase pisker vroče juhe in se tako hudo opekeli.

— **Petindvajsetletnico**. Rodbina Jug Andrej, znana zaloga in tovarna pohištva v Trstu, je obhajala nedavno srebrno poroko.

— **Zanimiv štrajk**. Iz zagorske okolice se nam piše: Z novim letom so pričeli štrajkati cerkveniki po soseskih cerkvah župnije Zagorje. In sicer: Kotredež, Rove in Loke. V Kotredežu zahteva cerkveniki k dosedanjim dohodkom še, pol mernika krompirja in košnje okrog cerkve, katere zdaj ni imel. Kake zahteve bodeta stavila druga dva, še ni znano.

— **Umrli** je v tržaški bolnici c. kr. finančni stražnik Karol Kosi, star 35 let. Mati njegova živi v Ljubljani kot vdova nekega hišnega posestnika.

— **Občinske volitve v Pulju**. Hrvaška stranka v Pulju je sklenila udeležiti se samostojno volitev za občino Pulj.

— **Društvena godba v Goricanah**. Pravila tega društva je vlada potrdila.

— **Kdo sta bili mrtvi ženski v bleškem jezeru**. K včerajšnji tozadevni notici se poročam: Dne 6. decembra iz bleškega jezera potegnjena ženska je skoro gotovo vulgo Dolenčeva Liza iz Kriz pri Kranju, dne 6. t. m. iz jezera potegnjena ženska pa je res Terezija Rogač. Obe sta izvršili samoumor.

— **Časnikarstvo**. V dunajski redakciji »Narodnih Listov« se izvrši izprememba. Dosedanji dunajski urednik »Narodnih Listov« cesarski svetnik Penižek zapusti svoje mesto, ker vodstvo lista ni zadovoljno z njegovim političnim stališčem, ker se je baje za politiko poslanca Kramarja preveč eksponiral. Na njegovo mesto pride baje radikalec Čapek, ki je tudi član uredništva »Narodnih Listov«.

— **Za nemškega cesarja** molijo v nemški šoli v Virovitici na Hrvaškem, poleg tega pa še za nemško mornarico in nemško armado.

— **Surovost**. Vpokojeni župnik neke podružnice na Gorenjskem gre na izprehod ali kali. Srečata ga dva moška in ga prosita ubogajme. Ko jima deje, naj gresta v župnišče, bosta že tam nekaj dobila, ga pa potepuha nahrulita s pravimi pravcatimi pobalinskimi izrazi. Iz teh vrst bodo liberalci dobivali ude za svoja kmečka društva.

— **Nov vlak med Zagrebom in Zidanim mostom** se vpelje z dnem 1. maja in sicer kot večerni vlak št. 528.

— **V konkurz** je prišel najemnik gostilne Adolf Baumann v Kranjski gori.

— **Izgubil je uradnik** Stegnar Vinko denarnico s srednjo vsoto denarja.

— **Nove pošne vrednotnice**. Sedanje pošne nakaznice, zalepke in časniški omoti po 4 v. — Ako ima kdo več teh vrednotnic v zalogi, jih lahko zamenja do 31. marca 1907. Dne 16. januarja pridejo v promet tudi nove tiskarice za oddajo brzojavk po dva vinarja. Kdor ima še cele brzojavne sklade po 30 vinarjev (Telegrambloks), jih lahko zamenja do 31. t. m. Pristojbina za loko-pisma je sedaj tudi 10 vinarjev, ne več 6 vinarjev, kakor dosedaj. Toliko v pojasnilo, da se občinstvo lahko obvaruje škode.

— **Sosed zabodel soseda**. V nedeljo večer je bil v Kolku, občina Šturije pri Ajdovščini, posestnik in gostilničar Franc Vidmar od svojega soseda J. Peljhana zaboden. Vzrok ljubosumnost. Umrjeni zapuščala vdovo s sedmimi nepreskrbljenimi otroki. Peljhan se je sam naznanil pri sodišču v Vipavi.

Gospodarstvo.

g **Podržavljenje soli in premoga na Pruskem**. Važen sklep je storila pruska vlada: podržavljanje soli in premoga. Na Francoskem je podobni predlog v zbornici propadel, v češkem deželnem zboru tudi, na Pruskem pa v kratkem izvedejo to velevažno postavo, ki bo pridobivanje soli in premoga iztrgala iz rok veleindustrijske spekulacije. Tudi program krščanskih socialcev zahteva podržavljenje vseh prometnih zvez, rudarstva, zavarovalništva itd., oziroma njih socializacijo bodisi potom občine, dežele ali države.

Štajerske novice.

š **O kanoniku Hajšku**, ki je imel zadnji čas prestatu mnogo preganjanj od strani slovenjebistriških Nemcev, nam je prepozno za včerajšnjo številko došla naslednja brzojavka: Kanonik Hajšek v Slovenski Bistrici je bil danes popoldne previden. Prosi se memento.

š **Odbor »Slovenskega društva« v Mariboru** je v svoji seji z dne 8. prosinca 1907 sklenil, da se skladi zaupni shod, na katerem se bo razpravljalo o sestavitvi centralnega volilnega odbora in ustanovitvi narodnega sveta za Spodnje Štajersko, na dan 7. svečana 1907 ob 10. uri predpoldne v »Narodnem domu« v Mariboru, in je imenoval za ta zaupni shod 20 zaupnikov. V isti seji je sklenil odbor »Slovenskega društva« v Mariboru povodom razširjanja vesti, da namerava vlada odpraviti slovenski gimnazij iz Celja, izjaviti, da štajerski Slovenci najodločneje odklanjajo vsako namero vlade, odstraniti na katerikoli način slovenski gimnazij iz Celja.

š **Nemci in celjska slovenska gimnazija**. »Grazer Tagblatt« priobčuje danes članek, v katerem nemški Mariborčani ogorčeni odklanjajo popolno slovensko gimnazijo v svoji sredi, češ, da bi višja gimnazija preveč pomnožila število slovenskih profesorjev v Mariboru. »Grazer Tagblatt« pravi, da bi Nemci bili kvečjemu za Zalec, da se ondi ustanovi namesto v Celju in v Mariboru popolna višja slovenska gimnazija. Svoje stališče v tej zadevi, smo že dovolj jasno povedali.

š **Zločin?** Nemški listi srdito napadajo gospo Marijo Mras, roj. Haider v Brežicah, ker je svojo na lepem trgu stoječo hišo, v kateri je pekarna, prodala Slovincem. Gospa Mras je kupila sedaj neko gostilno v Sevnici.

š **Iz davčne službe**. Prestavljeni so: davkar Anton Grejan iz Ormoža v St. Lenart v Slov. Goricah, davkar Janez Strmšek iz Sladminga v Ormož, kontrolor Josip Masten iz Pelava v Slov. Bistrici, pristav Vladislav Jerše iz Vojčperka v Kozje, oficijal Ivan Škoflek iz Brežice v Ptui, pristav Gustav Švaršnik iz Radgone v Šoštanj, pristav Anton Kunej iz Slov. Gradca v Šmarje pri Jelšah.

š **Imenovanje**. Oficijal deželnega sodišča v Gradcu Ignac Dostal je imenovan višjim oficijalom.

š **Okrajna glavarstva** na Spodnjem Štajerskem bodo zasedli sledeče: v Celje pride baron Müller pl. Hörnstein iz Slov. Gradca, v Slovenji Gradec nadkomisar dr. Ernest Poiger, v Brežice pa nadkomisar Valter grof Attems.

š **Častno občanstvo** je podelila občina Zakot g. deželnosodnemu svetniku Josipu Sitterju v Brežicah. Čestitamo!

š **Iz Brežic**. Našim mestnim očetom ni po volji, da stoji brežiški kolodvor Južne železnice v slovenski občini Zakot. Že večkrat so hoteli razsajati pod zaščito svojih slovitih policajev na kolodvoru — a niso mogli, ker njih policijska moč ne sega tako daleč. Zato so sklenili prositi, da se kolodvor prestavi v mestno ozemlje. Pa ne bo šlo!

š **Za Žičkarjev spomenik** je daroval čast. g. kaplan Maks Ašič 10 K. Žičkarjev spomenik je že postavljen. Izdelal ga je kamnosek Toman v Ljubljani iz švedskega granita. Spomenik, postavitve in zajamčena ohranitev groba stane 593 K 6 h. Ker se je za spomenik nabralo 693 K 6 h, je preostalo 100K, od katerih dobi polovico katoliško podporno društvo v Celju, polovico pa družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

š **Poštno**. Poštar drugega razreda prve stopnje Franc Koželj (Koschell) v Hrastniku je imenovan poštarjem prvega reda četrte stopnje in ostane na svojem službenem mestu.

š **Banka »Slavija« v službi »čistih«**. Kako se vsiljuje glasilo »Čistih« »Narodni List« našemu prirobnemu ljudstvu, nam jasno pred očuje dejstvo, da vsakemu, ki pride plačevati zavarovalnino v agenturo »Slavije« v Mariboru, vsiljujejo tam ta razdirajoči list. Kmetje si bomo to počenjej uradnikom »Slavije« dobro zapomnili, kajti dobro nam je znano, da »Narodni List« in njegova stranka dela proti kmečkim težnjam — čeravno po »ovinkih« in prikriti ter z lažnjivo krinko narodnjakstva.

š **Sv. Ilj v Slov. goricah**. Dosedaj se je nahajal občinski urad v poslopju »Schulver-eina«, a sedaj se je najela soba za občinsko pisarno v hiši g. Celcerja. Tudi nove dvojezične občinske napise smo opazili.

š **Dobje pri Planini**. Ker me dopisnik iz Dobja pri Planini že več let prav nesramno napada v »Štaiercu« in »Slovenskem Narodu« in mi tam očita in podtika sramotivna dejanja, katerih nisem nikdar storil ter vedno namigava, da bo še več razkril; pozivljam ga javno naj svobodno vse pove, kar še vé o meni! Zahtevam pa od njega, naj bo tako možat, da se podpiše in mi da priliko se braniti. Dokler pa tega ne stori, ga imenujemo škodoželjnega obrekovalca in hudobnega lažnjivca. Jernej Vurkeljc, župnik.

Iz slovanskega sveta.

sl **Poljska živinozdravniška akademija** v Lvovu bode letos meseca junija obhajala slovesno svojo petindvajsetletnico.

sl **Shod poljskih požarnih brambovcev**, ki delujejo v poljskem kraljestvu bode letos v Varšavi.

sl **Novo preganjanje Slovakov**. Nekemu češkemu listu iz Ružomberka na Slovaškem se piše: Proti bivšemu župniku v občini Lučke, Ladislavu Moyšu, ki je bil premeščen in na njegovo mesto poslan mažarski duhovnik, vpeljala se je zopet preiskava radi ščuvanja (!) zoper mažarsko narodnost. Dne 29. junija lanskega leta na praznik sv. Petra in Pavla je omenjeni župnik Moyš propovedoval v svoji župnijski cerkvi o apostolih Petru in Pavlu. Pri tej propovedi je bila navzoča tudi sestra državnega pravdnika Belopotockega, ki je pisala o ti propovedi svojemu bratu v tem smislu, da župnik Moyš je boida primerjal v tej propovedi sv. Petra in Pavla preganjanima in ta čas ravno v ječi bivajočima Slovakoma, župnika Hlinki in dr. Šrobarju in da je s svojo pridigo vobče hujskal poslušalce. Na podlagi te ovadbe se je uvedla preiskava proti župniku, zaslišalo se je več nego sto prič, ki so vse potrdile, da vse to, česar se župnik Moyš sumiči, ni res. Zdelo se je, da po dolgi preiskavi je bilo kazensko postopanje zoper župnika Moyša ustavljeno. Ali v zadnjem tednu so zopet župnika Moyša poklicali pred ružomberško sodnijo ter so zopet uvedli zoper njega preiskavo ne samo zavoli one pridige ampak ga tudi tožijo radi nemirov, ki so v občini Lučke zavoljo njegovega premeščenja nastali in še sedaj trajajo. Četudi samo nameščenje mažarskega župnika v Lučkah je povzročilo vse nemire, vendar obdolžen je radi njih slovaški duhovnik, ki od časa svojega premeščenja s svojimi župljani ni občeval in torej na nemire nobenega vpliva ni imel in nima. — Druga žrtve je g. Martin Albini, računovodja tvrde Peter Makovický v Ružomberku, ki je tožen radi ščuvanja, ker je objavil dva članka v »Lud. Novinách«. Zbog tega »hudodelstva« bode prihodnji mesec postavljen pred požunsko sodišče, ki je pred nedavnim obsodilo slovaškega poslanca Jurigo na dve leti v ječo zavoli dveh člankov v slovaškem listu.

sl **Shod ruskih hemeopatov**. Letos se bode na Ruskem vršil že od dveh let nameravani shod ruskih zdravnikov-hemeopatov in vobče prijateljev hemeopatije. Na shodu se bode zlasti razpravljalo vprašanje ustanovitve stolice za hemeopatijo na vseh ruskih univerzah.

sl **Vseslovanska razstava v Pragi** se bo radi razmer v Rusiji mogla vršiti še le 1. 1915.

sl **Poslanec Čingrija pred vojaškim častnim sodiščem**. Proti dalmatinskemu poslancu dr. Čingriju, ki je rezervni častnik, je pričelo postopati vojaško častno sodišče, ker se sumi, da je izrekel na občnem zboru dubrovnškega »Sokola« besede: »Sokoli naj bi ne bili avstrijski vojak!«

sl **Bolgarska visoka šola**. Bolgarska vlada je objavila te dni konkurz za načrt, po katerem bodo sezidali v Sofiji visoko šolo. Konkursa se lahko udeležijo tudi tuji arhitekti. Čas zato poteče s 1. aprilom 1907.

sl **Po 49letni uredniški delavnosti** je šel v pokoj zaslužni češki publicist in rodoljub J. R. Vilimek sen., izdajatelj »Humoristických Listů«. Nekolikokrat je bil kaznovan z ječo in globami radi političnega prepričanja. Leta 1858 je z velikimi ovirami ustanovil svoj list, 49 let ga je z uspehom uredoval in letos ga je izročil svojemu sinu. Z humorjem in satiro je celo vrsto let zavračal sovražnike češkega naroda, pri vsem tem pa je vedno ohranil častniškarsko spodobnost. Glavni urednik »Humoristických Listů« bode sedaj znani češki pisatelj V. Klesanda.

sl **Enakopravnost pri poštah v Šleziji**. »Ostr. Dennik« piše: Pošta v Šleziji za vlade bivšega češkega »radikalca« dr. Fořta ni niti za las pravičnejša, nego za najbolj zagrizenih nemških nacionalcev, ki so bili na čelu trgovinskega ministrstva. V glavnem mestu Šlezije niso na c. kr. pošti niti češki napisi, večina poštnih uradnikov ne zna niti besedice češke. In gospod češki trgovinski minister nima niti toliko moči, da bi podložnemu poštnemu ravnateljstvu ukazal — izpolnjevati postavno o enakopravnosti!

sl **Maloruski jezik v ruskih gimnazijah**. »Kijeviski Reč« se brzojavlja iz Peterburga, da je naučni minister dovolil v vseh ruskih gimnazijah poučevati ukrajinski jezik in slovstvo.

sl **V Moskvi** je umrl znani publicist in zastopnik liberalnega gibanja na Ruskem, Viktor Golcev. Umrli je bil profesor na moskovski univerzi in urednik mesečnika »Ruskaja Mysl«.

Ljubljanske novice.

lj **Veliki ljudski koncert »Glasbene Matice«** pod vodstvom koncertnega vodje g. M. Hubada, v nedeljo, dne 13. januarja 1907, ob pol osmi uri zvečer v veliki dvorani hotela »Union«. Sodelujejo: gđ. Jospina Šusteršič (sopran), gđ. Angela Malič (alt), g. Ernesto vitez Cammarota, operni pevec iz Zagreba (tenor), g. Julij Betetto, operni pevec (bas), pevski zbor »Glasbene Matice« in orkester c. in kr. pešpolka št. 27., pomnožen z nekaterimi člani »Glasbene Matice«. Spored: 1. Anton Foerster: Turki na Slevici. Besede spisal Josip Stritar. Za samospeve, mešan zbor in orkester. Op. 75. (Nova slovenska izvirna skladba, prvokrat izvajana.) Tenor-solo gosp. Ernesto vitez Cammarota, bas-solo g. Julij Betetto, sopran-solo gđ. Jospina Šusteršič, alt-solo gđ. Angela Malič. 2. a) Orefice: Arijia,

b) Orefice: Smrt Chopinova iz opere »Chopin«. c) Anton Nedved: Pogled v nedolžno oko. Poje gosp. vitez Cammarota. 3. a) Ludovik Hudovernik: V celici. Basovski samospjev s spremljevanjem klavirja in mali moški zbor. Bas-solo poje g. Julij Betetto. b) Stanko Premrl: Lilijs. Mešan zbor. c) Anton Nedved: Nazaj v planinski raj! Mešan zbor. 4. Karel Bendl: Švanda dudak. Narodna pravlica. Besede spesnil Jaroslav Vrchlický. Za soli, mešan zbor in orkester. Švanda dudak (tenor-solo) g. Ernesto vitez Cammarota, tujec (bas) g. Julij Betetto, Marinka (sopran) gđc. Josipina Šusteršič. »Pogled v nedolžno oko«, »V celici« in »Nazaj v planinski raj« se pojo v spomin Simona Gregorčiča. Začetek točno ob pol osmi uri zvečer. Cene prostorom: Sedeži po 1, 2, 3 in 4 K, stojišča po 60 h, za dijake po 40 h se dobivajo v trafiki gospe Češarkove v Šelenburgovih ulicah in na večer koncerta pri blaginji. — Besedilo se dobiva istotam brezplačno.

V lažje orientiranje naj povemo nekaj o razdelitvi sedežev v dvorani hotela »Union«. Sedeži so parterni, balkonski in galerijski. Parterni in balkonski sedeži na desno in levo. V parterju je 23 vrst, ki so ob straneh označene od vrste I. do XII. z rimskimi številkami. Pri prvih 12 vrstah gredo v vsaki vrsti številke na desni od 1. do 11., na levi od 12. do 22. V vrstah od 13. do 23. so samo vrste označene, ne pa tudi posamezni sedeži. V vsaki izmed teh vrst na desni ali na levi je po 13 sedežev in vsakdo naj pazi samo na svojo vrsto in pa, ali je leva ali desna, v vrsti sami pa se lahko vsede na katerikoli prostor. Vhodi na parterne sedeže so ali skozi glavna vrata ali iz garderob, ki so ob desni in levi strani. Balkonski sedeži gredo na desni od 1. do 40. in na levi tudi od 1. do 40. Vhod je po stopnicah. Galerijski sedežev so štiri vrste, katerih sedeži gredo, začeni na desni strani, v vsaki vrsti od 1. do 20. Vhod po istih stopnicah. Stojišča so v parterju pod galerijo in balkonom, na balkonu in galeriji za sedeži.

Iz Ljubljanske društvena godba priredi danes koncert v »Narodni kavarni« Začetek ob 9. uri zvečer. Vstop prost.

Iz pisarne slovenskega gledališča. Nocoj (nepar) se poje drugi v sezoni velika Wagnerjeva romantična opera »Lohengrin«. — V soboto (par) se vprizori prvič na slovenskem odru zanimiva Štolbova veselogra »Na letovišču«.

Iz Čudno postopanje z nezvestnim človekom. Na Dolenjski cesti so našli danes ob 12. uri pomoči nezvestnega, 20 let starega, epileptičnega Alfreda Fridricha, strojnega ključavničarja iz Bukarešte. Prenesli so ga na policijsko stražnico, kjer je ležal nezvesten brez zdravniške pomoči do danes pol 11. ure dopoldne. Šele ob pol 11. uri dopoldne so poslali po rešilno društvo in po zdravnika. Rešilno društvo je nezvestnega reveža prepeljalo v deželno bolnico.

Iz Srbska čitalnica v Ljubljani vabi k zabavnemu večeru s lesom, kateri se vrši v nedeljo, dne 13. januarja t. l. v oči novega leta v mali dvorani »Narodnega doma« s prijaznim sodelovanjem slavnega slovenskega pevskega društva »Slavec«, g. D. Barjaktaroviča, člana slovenskega deželnega gledališča, in g. F. P. Sladoviča. Spored: 1. Sviranje. 2. D. Jenko: »Na moru«, izvaja pevsko društvo »Slavec«. 2. Francini de Sladovič, solist na tabaphonu, s pratinjom glasovirja. 4. D. Barjaktarovič: ? ? ? 5. *** Srbski narodni goslar in pevec. 6. Francek Komarec, groteskni komik. 7. H. Vogrič: »Lahko noč«, izvaja pevsko društvo »Slavec«. 8. The Skiby, muzikalni fantast. — Tombola. — Prikaz starega in novega leta. — Ples. — Pri sporedu in plesu svira ljubljanski salonski sekstet. — Vstop za osebo 80 h. — Začetek ob polu osmih zvečer. — Darila se hvaležno sprejmejo. — Za obilni obisk ljudno prosi odbor.

Iz Mestna policija je danes aretovala čevljarskega pomočnika Jožefa V., ker je zelo žalil javno pravost in ga oddala sodišču.

Iz Prisiljenec pobegnili. Te dni je pobegnili od dela v jami poleg prisilne delavnice 21-letni prisiljenec Franc Bauer, rodом iz Ausfelda pri Linu.

Iz Dve klatrji drv v Ljubljani. Te dni je priplaval po Ljubljani v Večje kake dve klatrji suhih drv, ki so se ustavila na ražnju ondote tovarne za popir. Lastnik jih dobi pri ravnatelstvu tovarne.

SPOMINJAJTE SE DRUŽBE SVETEGA CIRILA IN METODA!

Telefonska in brzojavna poročila.

RAZPRAVA O NUMERUS CLAUSUS V DRŽAVNI ZBORNICI.

Dunaj, 10. jan. Državna zbornica je danes razpravljala o predlogu naj se numerus clausus nujno reši. Večina govornikov je nastopila za demokratiziranje gosposke zbornice, da ne postane klic po odpravi gosposke zbornice še glasnejši. Večina govornikov je povdarjala, da ni za to, da bi se stališče gosposke zbornice še utrjevalo, a da bi le radi tega, da volilne reforme ne spravi v nevarnost, glasovala za nujnost. Nujnost je bila sprejeta, nakar je zbornica pričela razpravo o »numerus clausus«.

ZA VOJAŠKE VDOVE IN SIROTE.

Dunaj, 10. jan. Deželnoobrambni minister je predložil danes zakonski načrt o zboljšanju položaja vojaških sirot in vdov.

KANDIDATURA DVORNEGA SVETNIKA SUKLJEJA.

Dunaj, 10. jan. Čuje se, da dvorni svetnik Suklje ne bo kandidiral v državni zbor v ljubljanski okolici, ampak da bo kandidiral v novomeškem okraju.

CESARJEV DVORNI MARŠAL OBOLEL.

Budimpešta, 10. jan. Cesarjev dvorni maršal knez Rudolf Liechtenstein je smrtno-nevarno obolel. Prepeljejo ga na Dunaj.

ODPOVEDAN DVORNI PLES.

Budimpešta, 10. jan. Dvorni ples je radi smrti hanoveranske kraljice odpovedan.

ULOM V POŠTNI URAD.

Poreč, 10. jan. V poštni urad Torre so ušli tatovi in odnesli železno denarno blagajno, v kateri je bilo okoli 30.000 kron. Železno blagajno so na prostem pol ure od poštne urada izpraznili in jo pustili ležati.

TRIJE RUSKI GENERALI POZVALI KUROPATKINA NA DVOBOJ.

Peterburg, 10. jan. Generali Gripenberg, Kaulbars in Sokolov so pozvali generala Kuropatkina na dvoboj, ker je Kuropatkin v svoji knjigi o rusko-japonski vojski delovanje teh generalov jako ostro kritiziral.

POBJEDONOSCEV NEVARNO OBOLEL.

Peterburg, 10. jan. Bivši prokurator svete sinode je nevarno na pljučnici obolel.

NOVI PERZIJSKI ŠAH.

Teheran, 10. jan. Mohamed Ali Mirza, najstarejši sin perzijskega šaha, je bil včeraj takoj po smrti šahovi proglašen za novega perzijskega šaha. Ker sta Angleška in Rusija zanj, se bo izprememba izvršila brez posebnih težav. Tretji sin šahov je pač zbral 10.000 mož, da bi svojemu starejšemu bratu odvzel prestol, a vsled stališča Rusije in Angleške bo boj pač izostal.

Teheran, 10. jan. V Perziji je mir.

Novi šah bo ustoličen dne 2. februarja.

Teheran, 10. jan. Umrlega šaha pokopljejo vsled njegove želje v mošeji, ki je šest milj oddaljena od Teherana. Šahove ženske, katerih je 60, so dobile povelje, naj zapuste harem, ki se takoj pripravi za ženske novega šaha. Šah je umrl v prekrasni svoji dvorani za avdicence, ki je bila zadnji čas njegova bolniška soba.

Teheran, 10. jan. Novi perzijski šah Mohamed Ali Mirza je star 35 let ter ima sina, ki je star 11 let. V Evropi doslej še ni bil.

Opomba uredništva: Pokojni Muzafer ed Din bil je simpatičen mož. Naš rojak g. Fridrik Juvančič, profesor na tukajšnji realki, je bil odgojitelj dveh njegovih najmlajših bratov z imeni Sultan Ahmed Mirza in Hussein Ali Mirza. G. profesor Juvančič je spremljal sedaj umrlega šaha na dveh njegovih potovanjih (leta 1901 in 1904) po vsej zapadni Evropi. Pokojni šah je bil g. profesorju Juvančiču zelo naklonjen ter ga je odlikoval s komanderskim redom »Leva in Solnea« ter z velikim brilantnim prstanom, katerega je bil dotlej sam nosil.

Perje za postelje in puh

priporoča po najnižjih cenah

900 24

F. HITI

Pred škofijo št. 20.

Zunanja naročila se točno izvršujejo

**Kupujte
narodni kolek!**

Zahvala.

Za mnoge dokaze iskrenega sočutja povodom bolezni in ob smrti naše iskreno ljubljene nepozabne matere, oziroma sestre, tete in sva-kinje, gospe

Pav ine Urabec roj. Bregar,

c. kr. fin. račun. svetn. vdove, izrekamo najpristranejšo in najtop-lejšo zahvalo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ravno tako pa tudi za krasne darovane vence in častno spremstvo na njenem zadnjem potu.

Ljubljana, 10. jan. 1907.

69 Žalujoči ostali.

Leopold in Mici Zoré naznanjata vsem sorodnikom, znancem in prijateljem prežalostno vest, da je umrl danes popoldan preljubljeni sinček

Slavko

po kratki, mučni bolezni v nežni starosti dveh mesecev.

Javornik, 9. januarja 1907.

(Brez posebnega oznanila.)

Ivan Debevc

danes zjutraj ob 2. uri, previden s sv. zakramenti, v 26. letu svoje dobe mirno zaspal v Gospodu.

Pogreb se vrši v petek 11. t. m. ob 4. uri popoldne iz dež. bolnice k sv. Križu.

Blagega rajnika priporočamo pe-božnemu spominu.

Ljubljana, 10. jan. 1907.

Matej Debevc, oče. — Dr. Josip Debevc, Rado in Frano. bratje — Marija omož. Remco in Franciška, sestre.

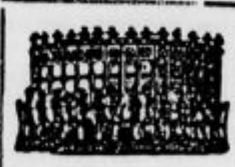
Mesečna soba

z opravo, s posebnim vhodom, z lepim razgledom na ulico, tik cerkve sv. Petra, se odda takoj ali z mesecem februarjem. Več se izve v trafiki **Sv. Petra cesta št. 101.** 60 3-1

2 enonadstropni hiši

se prodasta pod zelo ugodnimi pogoji. — Več pove lastnik na **Trnovskem pri-stanu št. 14 v Ljubljani.** 70 1-1

Panorama Kosmorama

v Ljubljani

Dvorni trg št. 3.

pod »Narodno kavarno«

Električna razsvetljava.

Od 7. januarja do vstevši

13. januarja 1907: 64 1-1

Velezanimivo poto-

vanje po Štajerskem.

Najvišje od ikovanje na mednarodni raz-stavi v Milanu 1906 (avstr. razsodišče).

Alma baron. Veczay

v Gradcu pravi:

izredno uspešen in izbornega okusa je

železnato vino

lekarka **PICCOLI-ja v Ljubljani.**

Polliterska steklenica K 2°, 4 polliterske steklenice za Ljubljano K 7-20, po pošti z 2745 zavojnino vred K 7-80. **II b**

Zunanja naročila izvršuje najtočneje lekar **Piccoli v Ljubljani, Dunajska cesta.**

2 učenca za mizarstvo

se takoj sprejmeta pod ugodnimi pogoji. Ob enem se sprejmeta tudi **2 dobro izurjena**

pomočnika

za pohištvo in sicer za likano delo. **Franz Breclnik**, mizar, mojster, Lienz, Rosengasse št. 142, Ti-rolsko. 57 3-2

Prva ljubljanska velika žgalnica kave

Karel Planinšek, Ljubljana, Dunajska cesta.

Električni obrat, tedaj večkrat na dan sveže žgana kava; izvrstna kakovost, najboljši aroma, krepkega okusa.

Najnižje cene za posamezne vrste in za najpri-znanejšo zmes. 2674 52-8

Prodaja iz higijeniških posod za kavo.

DELNIŠKA DRUŽBA ZDRUŽENIH PIVOVAREN ZALEC in LAŠKI TRG v Ljubljani, telef. št. 163. priporoča svoje

izborno pivo v sodcih in steklenicah.

Zaloga v Spodnji Šiški, telefona št. 187.

Podružnica v Spljetu
Delniška glavnica K 2 000.000

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.

Podružnica v Celovcu.
Rezervni fond K 200.000.

prodaja k žrebanju dne 15. januarja 1907 promesse

Samskih srečk po K 15. Glavni dobitok K 84.000.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje od dne vloge do dne vzdiga po 4 1/2.

Zgodovina delavskega varstva v Avstriji.

(Predaval č. g. dr. Andrej Pavlica na I. delavski akademiji dne 8. decembra p. l. na Jesenicah.)

Dragi sobratje! Pred vsem vam pri-
našam iskrene pozdrave goriških sobratov.
»Izvrševalni odbor vseslovenskega krščan-
sko-socialnega delavstva« me je pozval, naj
danes govorim tu na Jesenicah o »zgodovini
delavskega varstva v Avstriji«. Ker se pa
mora vsakdo odzvati vabilu in želji delav-
skega odbora, tako kakor vojak povelju, zato
sem prišel in bom govoril. (Burno odobran-
vanje.)

Delo, ki ga oddajajo delavci delodajalcem
po pogodbi, je dandanes skoraj edini vir no-
vih vrednosti, nove lasti. S človeškim delom
se izpreminja lice zemlji, ker ž njim se spre-
obrača pusta zemlja v rodovitna polja in vi-
nograd, in senoži, ž njim se proizvaja vse
orodje, ki ga rabi gospodarstvo, rokodelstvo,
kmetijstvo itd. Z delom človek, vstajajo veli-
častne hiše, velika mesta, se gradijo nove ži-
ležnice in ceste. S pridnim in neumornim de-
lom pridobivajo učenjaki nove iznajdbe in
ustvarjajo nove umotvore. Z delom, ki je
združeno s potom obraza, se uresničujejo be-
sede božje Adamu in Evi: »Naraščajta in
množite se in polnita zemljo in podvrzita si
jo in gospodujta čez ribe v morju in ptice po
nebo in čez vse živali, ki se gibljejo po zem-
lji.« (Moiz. I. 1.)

Iz tega je razvidno, kako bi se moralo
delo ceniti in čislati in kako bi ga morala va-
rovati država, ki je varuhinja pravnega reda,
da bi se ne godile krivice pri sklepanju po-
godb, s katerimi se oddaja človeško delo, ali
bolje, s katerimi delavci sami sebe oddajajo
delodajalcem.

Tu smo se dotaknili drugega razloga, za-
kaj bi morala država skrbno čuvati nad po-
godbami, s katerimi se oddaja delo. Z delom
oddajajo delavci same sebe. Delo človeško ni
kakor blago, ki se oddaja na trgu. Delo spada
k osebi, je osebno. Oseba delavčeva pa ima
razne dolžnosti do Boga, do sebe in do bliž-
njega. Dela torej ne more oddajati delavec
svobodno in delodajalec tudi ne sprejemati
svobodno, ker sta dolžna oba, ozirati se na
naravne in božje zakone. Nobena pogodba ni
veljavna, ako nasprotuje naravnim in božjim
zakonom. Naravni in božji zakoni so nad po-
godbami. Ker je država varuhinja naravnega
pravnega reda, mora skrbno čuvati nad po-
godbami, s katerimi se oddaja človeško delo.
Take pogodbe med delavci in delodajalci, ki
zabranjujejo delavcem, da ne morejo izpolno-
vati dolžnosti do Boga, do sebe in do bliž-
njega, niso veljavne. Tu bi morala državna
oblast nastopiti in nadzirati, da je delavec
svoboden v svojih najsvetejših pravicah, da
ni siljen niti v potrebi delati, kar prepoveduje
naravni in božji zakon, kar je grešno. Nadzi-
rati bi morala zlasti, ali je delavec svoboden
in izvrševanju najsvetejših verskih dolžnosti,
ali je preskrbljeno dovolj za njegovo zdravje,
telesno in dušno, ali ima dovolj ugodnosti, da
lahko izvršuje svoje dolžnosti do družine, ali
se morda ne nakladajo otrokom in ženskam
dela, ki niso njihovi starosti in njihovu
spolu primerna, nadzirati bi morala ponočno
delo, skrbeti za zavarovanje v boleznih, nez-
godah in starosti itd.

Tembolj bi se moralo zgoditi to v kato-
liških državah, kakršna je Avstrija. Tu bi se
ne smeli vpoštevati le naravni zakoni, ampak
tudi božji in cerkveni. Država bi morala ču-
vati, da bi bilo delavstvo svobodno v izvrše-
vanju vseh verskih dolžnosti. Po naravnem pra-
vu je država dolžna pripoznati cerkev, ki je
božja ustanova, je dolžna braniti jo ter jo
podpirati. Ker pa je dolžna braniti cerkev,
dolžna je varovati in braniti tudi delavstvo,
da bo svobodno v izvrševanju božjih in
cerkvenih dolžnosti. Pogodbe, ki jih sklepa de-
lavstvo z gospodarji in ki nasprotujejo bož-
jim in cerkvenim postavam, morajo veljati za
neveljavne, ker bi jih delavstvo ne moglo iz-
polnovati brez greha. Tako zahteva že na-
ravno pravo! Nobena pogodba ne velja, ako
nasprotuje naravnim zakonom, prav zato tudi
ne more veljati nobena pogodba, ki naspro-
tuje božjim in cerkvenim zakonom, ker se s
tem obenem greši tudi proti naravnemu za-
konu, ki velevala, da je treba božje zapovedi in
zapovedi cerkve, kot božje ustanove, izpolno-
vati.

Ta nauk bi morali povdarjati na poseben
način v naši ljubi Avstriji, ki je sicer katoliška
po svoji ogromni večini, pa vladajo v njej gle-
de teh temeljnih vprašanj velike zmede. Zgo-
dovina pravi, da se je katoliška Avstrija vse
premalo zavedala svoje naloge glede delav-
stva in delavskih pogodb. Socialno vprašanje
bi bilo rešeno, ko bi izpolnovala država v tem
oziru svojo sveto dolžnost.

Kako je izvrševala katoliška Avstrija
svojo nalogo glede varstva delavstva, evo tu
nekaj zgodovinskih podatkov:

Iz 18. stoletja, v katerem se je začela v
Avstriji velika obrt, imamo le par odlokov,
ki govorijo o varstvu otrok po tvornicah, nam-
reč najvišji odlok cesarja Jožefa II. z dne
21. novembra 1786 in pa odlok dvorne pisarne
z dne 18. februarja 1787. Da so se izvrševale
te določbe, gledati so morali »dravniki«, žu-
pani in župniki. Toda razven župnikov se ni
zmenil nihče za tako nadziranje in župniki so
zadevali povsod na sitnosti in upore. Lahko si
mislimo, koliko otrok se je v tistih časih po-
kvarilo in pohabilo. Vsi ti odloki so se sma-
trali le kot dobrohotni nasveti. Da je to res-

nično, razvidno je že iz navedenega odloka
dvorne pisarne, ki pravi med drugim, da se
otroci pred devetimi letom ne smejo brez po-
trebe sprejemati v tvornice. Vidi se iz besed:
brez potrebe, kako malo resni so bili ti od-
loki. Tvorničarji se niso ozirali prav nič na
nje, ker so imeli pač vedno mnogo, mnogo
potreb. Prav ta odlok pove tudi vzrok, zakaj
bodi otrokom zabranjeno delo po tvornicah.
Pravi, da bi sicer izgubili delavci radi njih za-
služek. Kakor je videti, nista bila gospodom
prav nič mar zdravje in vzgoja ubogih otrok.
Tak duh je vladal takrat.

Dne 11. junija 1842 je izdala dvorna pi-
sarna glede otroškega dela po tvornicah bolj
stroge določbe. Kako pomanjkljive so bile
vendar te določbe, pričajo najbolj odstavki,
v katerih se naroča, da naj se dovoljuje imeti
po tvornicah pri delu otroke od devetega leta
dalje le izjemoma, da ne sme ponoči od de-
vete ure zvečer do petih zjutraj delati noben
delavec pod 16. letom, da smejo od 9. do 12.
leta delati otroci k večjemu po deset ur, od
12. do 16. leta k večjemu po 12 ur, in da se
jim mora dati med tem časom vsaj ena ura
počitka. O tvorničarjih pravi ta odlok le, da
morajo imeti natančne zapise vse delavcev
do 16. leta in da zadene lahko tvorničarja,
ki bi se pregrešil proti tem določbam, kazni
od 2 do 200 gld., v slučaju pa, da se zgodi to
večkrat, da se mu lahko odvzame pravica,
imeti v delo otroke pod 12. letom.

O kakem varstvu odraslih delavcev in
ženstva ni bilo v teh določbah besedice. Do
takrat so za malo obrt veljala pravila obrt-
nega stanu, ki je bil še iz srednjega veka or-
ganiziran v cehe, v katerih ni bilo žensk. Za
veliko obrt pa niso veljala od Jožefa II. dalje
ta pravila in je gotovo, da so se porabljale od
druge polovice 18. stoletja po tvornicah tudi
ženske.

Nastopilo je leto 1859, ko smo dobili dne
20. decembra za celo avstrijsko državo nov
obrti red. Tedaj se je proglasila obrtna svoboda,
svoboda zlasti glede delavske pogodbe. Do
takrat smo imeli še sledove stanovskih
javnopravnih organizacij v Avstriji, ki so do-
bile s to postavo smrtni udarec. Obrtni red iz
leta 1859 pomenja preobrat prve vrste. Na
podlagi te postave odirajo in molzejo kapita-
listi delavstvo. Od tistih dob imamo nemire
med delavci, imamo dan za dnem nove štraj-
ke, s katerimi se brani delavstvo nasproti
oderuhom in izžemavcem. Ta postava se je
morala od takrat večkrat popravljati. Tako je
dobila važne premembe s postavo z dne 15.
marca 1883. Uvedle so se ž njo obrtne za-
druge kot nekaj začetek stanovskih korp-
racij, ki so ležale v razvalinah. Te zadruge so
ostale brez moči, ker jim postava ne daje do-
volj podpore in svobode. Isto velja tudi o
kmetijskih stanovskih združenjih, ki smo jih v
zadnjem času dobili, bržkone kot mrtvorjeno
dete državnega zbora. Obrtni red se je dalje
krpal še s postavami z dne 8. marca 1885, ki
prepoveduje redno obrtno delo po tvornicah
otrokom pod 14. letom in določa maksimalno
število ur vsem tvorničkim delavcem; z dne
16. januarja 1895, ki ukazuje nedeljski poči-
tek; z dne 4. julija 1896, z dne 7. novembra
1896, z dne 23. februarja 1897, ki urejuje raz-
merje delodajalcev do učencev in uravnava
določbe o obrtnih združenjih, in v l. 1902. Z
ministerialnim odlokom z dne 31. maja 1899
dobili smo tudi združne inštruktorje.

To krpanje, te premembe in ti podatki
pričajo le, da je naš obrtni red pomanjkljiv.
Vlada sama priznava, da je ta obrtni red po-
manjkljiv. Zato je bila sklicana že leta 1893
in sicer od 6. junija do 9. avgusta na Dunaju
enka obrtnikov, ki bi nasvetovali potrebne
premembe, ki se pa niso še izvršile. Naj ome-
nim nekaj določb iz našega obrtnega reda! Po
§ 88. in § 96c tega zakona so večja obrtna
podjetja ona, v katerih dela več kot 20 delav-
cev. Vsako tako podjetništvo mora imeti po-
seben seznam vseh delavcev in delavk in pa
delavski red, v katerem mora biti določeno
število delavcev in na dan in noč in mora biti
povedano, kako se izplačuje, kako se delo
odpoveduje in kako se uporabljajo otroci in
ženske.

»Dodatna določila« šestega poglavja go-
vori od § 93. do § 96. o otrocih in ženskah,
ki se porabljajo pri obrtnih delih. § 94. se
glasi: »Otroci, ki niso izpolnili še dvajsetega
leta, se ne smejo uporabljati pri rednem obrt-
nem delu. Otroci od 12. leta do dovršenega
14. leta se smejo uporabljati pri rednem obrt-
nem delu, ako delo ne škoduje njihovemu
zdravju, ne ovira naravnega telesnega raz-
voja in ni na potu predpisane glede obiskova-
nja ljudske šole. Ti otroci ne smejo delati več
kot osem ur na dan. Trgovinski minister do-
loča podjetja, v katerih ne smejo delati otroci
in ženske ali v katerih smejo delati le pod do-
ločenimi pogoji. Porodnice se ne smejo upo-
rabljati pri rednem obrtnem delu štiri tedne
po porodu.«

K temu paragrafu naj pripomnim, da za-
poveduje državna postava glede ljudskih šol
v § 21., da segaj dolžnost obiskovanja ljudske
šole do 14. leta. Po šestletnem obiskovanju
smejo se dovoliti, če so uspehi dobri, olaj-
šave glede števila šolskih ur v tednu. § 94.
obrtnega reda mora se torej razlagati v smi-
slu tega paragrafa šolskega zakona! Po § 9.
šolske postave mora v tvorničkih ljudskih šol-
ah znašati število šolskih ur na teden vsaj
12 ur. Šolske ure morajo biti določene med
7. uro zjutraj in 6. uro zvečer in ne smejo za-
vzemati poldanske ure, ki je namenjena za
počitek.

§ 95. obrtnega reda se glasi: »Otroci do
izpolnjenega 16. leta ne smejo uporabljati se
pri rednem obrtnem delu od 8. ure zvečer

do 5. ure zjutraj. Trgovinski minister pa sme
z ozirom na okoliščine dovoliti otrokom po-
nočno delo.«

§ 96. določuje, da morajo imeti podjetniki
točne zapisnike otrok, ki so v delu, in so
dolžni ta zapisnik pokazati glavarstvu, ko se
to pokaže.

§ 96b določuje: »Pred izpolnjenim 14. le-
tom ne smejo otroci opravljati rednih obrtnih
del po tvornicah. Od 14. do izpolnjenega 16.
leta smejo po tvornicah opravljati le taka
dela, ki ne škodujejo njihovemu zdravju. V
24. urah ne smejo več delati ko 11. ur. Dečki
do izpolnjenega 16. leta, kakor tudi ženske
sploh ne smejo po tvornicah opravljati dela
po noči. Trgovinski minister pa lahko določi
v sporazumu z ministrom notranjih zadev in
z obrtnimi in kupčijskimi zbornicami, v kate-
rih tvorničkih podjetjih lahko delajo ponoči
otroci v dobi od 14. do dovršenega 16. leta,
in ženske sploh. Čas dela pa ne sme presegati
11 ur v 24 urah.«

§ 97. do 105. govore o učencih ali vajen-
cih. Zakon določa, da morajo mojstri skrbeti,
da se vajenci dobro priučijo obrti. Iz tega se
vidi, da določa zakon tudi od delodajalcev
zvestobo in skrb, dasi ni to načelo povsod do-
sledno izvedeno. O delavcih in delavskih po-
godbah in o počitku ob nedeljah in praznikih
govori § 75. O nedeljskem počitku je bila iz-
dana še dodatna postava z dne 28. apr. 1895.

O kaznih, zadevajajočih gospodarje in de-
lavce, govore §§ 131. do 140. O organih, ki
nadzorujejo obrt, govore §§ 141. 152.

O obrtnih nadzornikih je bila izdana po-
stava dne 17. junija 1883. Do danes imamo v
Avstriji 34 obrtnih nadzorništev. Za Kranjsko
ima n. pr. obrtno nadzorništvo svoj sedež v
Ljubljani, za Primorsko v Trstu, za Istro in
Dalmacijo v Pulju, za Koroško v Celovcu in
za Spodnje Štajersko v Gradcu. O obrtnih
sodnih je bila izdana postava dne 25. no-
vembra 1896. Do danes imamo v Avstriji 16
obrtne sodnje. V slovenskih deželah nimamo
do zdaj niti ene obrtne sodnje. Obrtne sod-
nje, ki so se do zdaj ustanovile, so večinoma
v nemških ali pa čeških deželah.

O zatiranju delavcev govori § 76. in
133. V njihovo varstvo je malo določenega.
O trajanju dela so le nekatere določbe, ki se
tičejo otrok do dovršenega 16. leta in pa do-
ločba § 96a, ki določa, da ne smejo delavci
delati v tvornicah več kot 11 ur na dan in noč.
Trgovinski minister lahko zdališ v posebnih
okoliščinah delo na 12 ur. Delo čez uro treba
posebej plačati.

O skrbi za zdravje delavcev in za nra-
vstvenost govori § 74. O odmorih, ki morajo
znašati na dan vsaj eno in pol ure, govori
§ 74a, in sicer bodi opoldne, če le mogoče,
ena ura počitka.

V §§ 76., 85. se zahteva zvestoba od de-
lavcev. Prestopek glede zvestobe se kaznuje
po § 151. z denarnimi globami, tudi z zaporom
do treh mesecev. Sploh se od delavcev za-
htevajo vse mogoče reči, od delodajalcev pa
skoraj nič. Delavec bi se moral po teh postav-
vah žrtvovati za delodajalca, delodajalec za
delavce pa prav nič. Sicer pa treba priznati,
da so v našem obrtnem redu tudi za gospo-
darje postave, a to je žalostno, da so delavcem
premalo znane in da si delavstvo v posamez-
nih slučajih radi nepoznanja postavnih določil
ne zna in ne more pomagati. Delavskim sta-
novom v korist in varstvo nasproti kapitali-
stom je bila izdana postava o gospodarskih
zadrugah leta 1873, ki so po vseh avstrijskih
deželah mnogo pripomogle za osvobodjenje
nižjih stanov, s posojilnicami, bodisi s konsum-
nimi društvi ali skladišči ali proizvodnimi
društvi itd.

Z ministerialnim odlokom z dne 19. junija
1901 je bil ustanovljen v trgovinskem mini-
strstvu urad za pospeševanje obrti, ki deluje
zlasti z učnimi tečaji.

Z ministerialnim odlokom z dne 6. junija
1898 se je ustanovil na Dunaju obrtni in go-
spodarski svet.

Z ministerialnim odlokom z dne 25. julija
1898 se je ustanovil na Dunaju delavski sta-
tistični urad in delavski svet, ki pomaga pr-
vemu. Tema uradoma izroča vlada delavske
zahteve v pretres, preden jih izroči državne-
mu zboru. Načrt o delavskih zbornicah, ki se
je predložil državnemu zboru leta 1894, ni pri-
šel v razpravo.

Z ministerialnim odlokom z dne 13. maja
1900 se je ustanovila na Dunaju komisija za
preprečevanje delavskih nezdod.

Obrtna postava z leta 1859 ne zadeva
rudniškega obrta in rudniškega delavstva. O
tem velja postava iz leta 1854 z dne 29. maja
(drž. zak. št. 146), kjer beremo med drugim,
da se ne sprejmejo posebne določbe glede
otroškega in ženskega dela v zakon, ampak
se bode to določalo od slučaja do slučaja.
To pomenja, da ni bilo gospodom, ki so krpali
to postavo, prav nič do tega, kako se postopa
z otroci in ženskami pri teh podjetjih. V var-
stvo rudniškega delavstva postavljeni so de-
lavski odbori.

V Avstriji imamo tudi 24 različnih po-
stav glede poslov, ki urejajo razmerje poslov
do gospodarjev. Vsaka dežela in celo vsako
deželno mesto ima svojo postavo. Tako je
Dunaj dobil postavo s patentom cesarja Fran-
ca I. z dne 1. maja 1810, ki se je pa dne 17. ja-
nuarja 1896 premenjala z novo. Za Primorsko
imamo deželno postavo z dne 10. julija 1857,
za Kranjsko pa z dne 18. marca 1858. V teh
naših postavah je med drugim tudi določba,
da naj se prisilijo posli, ki samovoljno zapuste
službo, preden je potekel postaven čas, s silo,
da se vrnejo v službo, da naj se kaznujejo in
škodo gospodarju povrnejo. Iz tega je razvid-
no, da se pogodba med poslom in gospodar-

jem ne smatra kot gola kupna pogodba, am-
pak kot organska zveza osebe z osebo vsaj
z ozirom na dolžnosti, ki so naložene poslom.
Na sploh se merijo v naših postavah dolžno-
sti, ki jih imajo posli in delavci do gospodar-
jev in delodajalcev vse drugače, kakor dolž-
nosti, ki jih imajo poslednji do prvih.

Vsem našim avstrijskim postavam se
vidi, da so jih izdelali gospodje. To je njih po-
grešek. Imajo sicer tudi mnogo dobrega na
sebi, kar lahko delavstvo porabi za-se, a pe-
čat nosijo gosposki. Ker so gosposke, govore
mnogo, mnogo o dolžnostih, o zvestobi, ubog-
ljivosti, uljudnosti in o vseh mogočih čedno-
stih, ki jih morajo imeti delavci, posli itd.,
omenjajo pa le malo o dolžnostih, ki bi jih mo-
rali imeti gospodarji in delodajalci. Gospodje,
ki so kovali te postave, se bržkone niso hoteli
gospodom zameriti. To je pogrešek v naši za-
konodaji. Delodajalec se nič ne meni za de-
lavca, ker gleda le na svoj dobiček, prezirajoč
vso osebnost delavčev. V krščanski družbi,
kjer bi morala vladati vsestranska pravičnost
in ljubezen, bi se delavec moral žrtvovati za
delodajalca, delodajalec pa za delavca. Oba
bi se morala vzajemno podpirati, kakor pod-
pirajo udje enega telesa drug drugega.

Delavstvo je v zadnjem času pridobilo
najvažnejšo trdnjavo: splošno in enako volivno
pravo. Dolgo časa so jo oblegali. Zmagali
so srečno in zdaj vihri na tej trdnjavi delav-
ska zastava. Od tu bo zdaj boj dalje za var-
stvo in osvobodjenje delavskega ljudstva!

II.

O varstvu delavskih zvez.

Naravno pravo daje delavstvu, kakor
drugim stanovom, pravico, da sklepa družbe.
Država ne more vzeti tega prava, ker je nje-
na naloga le, da čuva juridični red. Nje sveta
naloga je, čuvati, da se izvršuje pravičnost
vselej in povsod. Prav zato pa bi morala dr-
žava še pospeševati delavske zveze in ne jih
zavirati. Delavske zveze so tu, da se ustavi-
ljajo krivicam, ki jih dela kapitalizem nad de-
lavstvom, zlasti ob sklepanju delavskih po-
godb. Zato bi država izvrševala kos svoje
najsvetejše naloge, ko bi pospeševala in bra-
nila delavska društva, delavska strokovna
društva in delavske zveze.

Avstrijski državni temeljni zakoni z dne
21. decembra 1867, št. 142, priznavajo v dva-
najstem členu, da imajo avstrijski državljani
v mejah zakonov pravico, zborovati in tvoriti
društva. Zakoni, ki urejajo dandanes to pra-
vico avstrijskih državljanov, so v postavi z
dne 15. novembra 1867, št. 134. A pogledimo,
kako se je v tem pogledu postopalo nasproti
delavstvu! S cesarskim patentom z dne 27.
maja 1852, drž. zak. št. 117, v §§ 479., 480. in
481. se je zabranilo s strogimi kaznimi delav-
cem strokovno združevanje v namen, da bi
izboljšali delavske ali plačne razmere. To je
bila vel. krivica, kajti če se da bogatinom pra-
vica do svobodne konkurence, t. j. da smejo
delati, kar hočejo s svojim kapitalom, mora
se dati tudi delavcem pravica, da si pomagajo
z združevanjem kakor morejo. Svobodna kon-
kurenca bogatinov potlači delavstvo, ako si
to ne more pomagati.

Te določbe so rodile v delavstvu pravi-
čen odpor. S postavo z dne 7. aprila 1870,
št. 43, so se te kazenske določbe razveljavile.
Po § 2. te postave nimajo dogovori med de-
lodajalci, ki hočejo z ustavljenjem dela ali z
odpustom delavcev znižati plače in uvesti ne-
ugodne delavske pogoje; dalje pa tudi dogo-
vori mej delavci, ki nameravajo s skupnim
ustavljenjem dela izsiliti od delodajalcev višjo
plačo ali ugodnejše delavske pogoje, dalje
tudi vsi dogovori o podpori tistih, ki vztrajajo
pri teh dogovorih ali o kaznih tistih, ki se
tem odpovedo, nobene pravne veljave. Po
§ 3. te postave je kriv, kdor zavira ali skuša
zavirati s strahovanjem ali s silo delodajalce
ali delavce pri izvrševanju njih svobode glede
dela z namenom, da bi povzročil povstanek,
razširjenje ali prisilno izvršitev takega takega
dogovora, kakršnega omenja § 2., prestopka,
v kolikor ne spada njegovo dejanje pod kako
strožjo določbo kazenskega zakona in se ka-
znuje pri sodnji z zaporom od 8 dni do 3 me-
secev.

V zmislu temeljnega zakona z dne 21. de-
cembra 1867, drž. zak. št. 142, čl. 12. in v
zmislu društvenega in zborovalnega zakona z
dne 15. novembra 1867, dovoljeno je delav-
cem svobodno združevanje, toda kadar se gre
za njih stanovske koristi in za izboljšanje plač,
nadleguje jih lahko vlada po § 3. zakona z
dne 7. aprila 1870 ali pa po drugih kazenskih
določbah glede kaljenja miru, nasilstva, upora
itd. Če primerjamo svoboščine, ki jih uživajo
delavci nasproti svoboščinam, ki jih uživajo
kapitalisti, vidimo hitro, da se godi delavcem
v tem krivica. V Avstriji so kapitalisti popol-
noma svobodni. Zato se množe vedno bolj in
bolj monopoli in karteli, proti katerim more
nastopati le dobro organizovano delavstvo. V
sklepanju kartelov so kapitalisti popolnoma
svobodni! Društveni in zborovalni zakon je
pomanjkljiv. Vlada lahko nagaja ustanovljenju
društev in sklicanju kakršnihkoli zborovanj,
kakor je v resnici delala v vseh časih, odkar
je bila izdana postava leta 1867 in zlasti prva
leta po izdani postavi. Prepovedovala je sho-
de in svojevoljno razpuščala delavska dru-
štva, zlasti pod ministroma Giskro in Taaffe-
jem. Takrat je skušala vlada pridobiti celo
socialne demokrate, ker se je bala katoliškega
ali klerikalnega gibanja med delavstvom. Ob
začetku nove postave, t. j. od leta 1867 se je
socialnodemokratsko delavstvo večkrat dru-
žilo z liberalci v boju proti Pfaffentum-u.

Pri vsem tem lahko rečemo, da je vendar

Že dolgo vrsto let je opazovati, da se naš narod seli iz domovine na tuje, vendar tako trumoma, kakor se to zadnja leta godi, se do-